

Kanibek: İkinci Bölüm (1941)

Kasımalı Cantoşev (1904–1968)

HAKKINDA

Yazar Kasımalı Cantoşev, Kırgız edebiyatının önemli yazarlarından biri olup nesir ustası ve oyun yazarıdır. Kırgızistan'ın Issık Göl bölgesine bağlı Ak-Suu ilçesinin Tepke köyünde doğmuştur. Okuma yazmayı on altı yaşında, öğretmeni Orozakun İlepes uulu sayesinde öğrenmiş; hayatında ilk kez bir kitabı 1920 yılında görmüştür. Bu deneyimini anı türündeki *Tepke'deki Yeni Okul* adlı eserinde anlatır. 1921 yılında Sovyet gençlik örgütü Komsomol'a katılmış, 1924'e kadar köy okulunda eğitim almıştır.

1926 yılında Frunze'deki (bugünkü Bişkek) Pedagoji Teknik Okulu'na girmiş ve burada yazarlık faaliyetlerine başlamıştır. İlk eserleri arasında *Çobanlar*, *Düşte* ve *Biz Komsomolcular* gibi tek perdelik oyunlar yer alır. *Karachach* (1928) ve *Alym ile Maria* gibi çok perdelik oyunları ise 1929–1930 yıllarında sahnelenmiştir.

Cantoşev, öğretmenler için ders kitapları ve rehberler de kaleme almıştır. *Okuma Kitabı*, *Okuma Yazma Bilmeyenler İçin Kırgız Dili Programı ve Öğretim Yöntemleri*, *Kolektif Çiftçiler İçin Ders Kitabı* ile dil ve aritmetik üzerine hazırladığı kılavuzlar bu çalışmalar arasındadır.

1930'lu yılların başında Kırgızistan'ın güney bölgelerinde öğretmenlik yapmış; ilçe eğitim yöneticiliği ve metodistlik görevlerinde bulunmuştur. Bu mesleki deneyimler, onun nesir eserlerini derinden etkilemiştir. 1938'de yayımlanan *Gençler* adlı uzun öyküsü, kolektifleştirme sürecindeki toplumsal değişimleri ve sınıf çatışmalarını ele alır.

Cantoşev, hem nesir hem de tiyatro alanında üretken bir yazardır. Tarihî romanı *Kanybek* ilk olarak üç cilt hâlinde yayımlanmış (1939, 1941, 1948), daha sonra iki cilt olarak yeniden düzenlenmiştir. Oyunları arasında *Kurmanbek* (1942), *İntikam* (1942) ve şair Toktogul Satılğanov'un hayatına dayanan *Halk Şairi* yer alır. Daha sonraki nesir eserleri arasında *Düş* (1949), *Ateşli Gençlik* (1952), *Han Tengri'nin Çobanı* (1963) ve *Kaderim* bulunmaktadır.

Ayrıca Rus yazarlar Mihail Lermontov ve Aleksandr Ostrovski'nin eserlerini, Hans Christian Andersen'in masallarını (Rusça çeviriler aracılığıyla) Kırgızcaya kazandırmıştır.

1946 yılında "Kırgız SSC Edebiyatının Seçkin İnsanı" unvanını almış, 1968'de "Kırgız SSC Halk Yazarı" ilan edilmiştir. II. Dünya Savaşı hizmet madalyası ve çeşitli devlet ödülleri ile onurlandırılmıştır. Aynı yıl vefat etmiştir.

Onun adı günümüzde Issık Göl Bölge Drama Tiyatrosu'nda, okullarda ve kütüphanelerde yaşamaya devam etmektedir.

Eser *Kanybek*, Kasımalı Cantoşev'in iki ciltlik tarihî romanıdır. Romanın ilk cildi 1939, ikinci cildi 1941 ve üçüncü cildi ise 1948 yılında yayımlanmıştır. Yazar, eseri yaklaşık dokuz yıl boyunca titizlikle kaleme almıştır. 1979 yılında yönetmen Gennadiy Bazarov, Kırgız film stüdyosunda *Kanybek* adlı filmi uyarlamıştır. Ancak edebiyat eleştirmenleri, filmin romanın tematik derinliğini ve anlatısal potansiyelini tam olarak yansıtamadığını belirtmiştir. Kırgızistan Millî Kütüphanesi verilerine göre, *Kanybek* günümüzde de en çok okunan Kırgız edebiyatı eserlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Arka Plan Romanın ikinci kısmı, 20. yüzyılın başlarında, büyük toplumsal ve siyasi değişimlerin yaşandığı bir dönemde geçer. Hikâye, *Kanybek*'in sürgün yıllarını kapsayan Sibiryâ ile, Kırgızistan'ın güneyindeki Oş şehri ve Alay bölgesini içerir. Bolşeviklerin Rusya'da iktidarı ele geçirmesinden sonra devrimci fikirler Orta Asya'nın sınır bölgelerine kadar ulaşmış, ancak Sovyet sisteminin bu coğrafyalarda uygulanması son derece güç olmuştur.

Güney Kırgız toprakları sosyal ve siyasi açıdan derin biçimde parçalanmıştı. Yerel savaş ağaları, zengin beyler ve kabile liderleri yüzyıllardır halk üzerinde hâkimiyet kurmuş, köylüler ağır vergiler, zorla

çalıştırılma ve keyfî şiddet altında yaşamıştır. Bu yerel güçler ve Sovyet iktidarına karşı direnen silahlı Basmacı grupları, yeni sisteme şiddetle karşı çıkmış, halk arasında korku, yanlış bilgi ve huzursuzluk yaymıştır.

Bolşevikler, dağlar ve uzak vadiler arasındaki zorlu coğrafi koşullar, dışarıdan gelenlere karşı yüksek düzeyde güvensizlik ve yerleşik gelenekler nedeniyle büyük güçlüklerle karşılaşmıştır. Yüzyıllardır süregelen gelenekler ve bağlılıklar, halkın ikna edilmesini güçleştirmiş, köylüler çoğu zaman Bolşeviklerin yıkıcı ve güvenilmez olduklarına inandırılmıştır.

Yeni düzenin uygulanabilmesi için askerî güç, istihbarî önlemler ve yerel iş birlikleri hayati öneme sahipti. Resmî Sovyet söylemi, Bolşeviklerin gelişini adil ve zorunlu bir süreç olarak sunsa da, uygulamada bu süreç direniş, pazarlık ve zorluklarla dolu olmuştur. Devrim komiteleri dikkatle kurulmalı, silahlar toplanmalı ve liderler eğitilmeliydi. Ancak bu uzun ve zorlu çabalar sayesinde yeni düzen kök salabilmiş, sıradan insanları korurken eski güç yapılarına karşı koyabilmiştir.

Sözlük

Alachyk – göçebelerin kullandığı küçük keçe çadırıdır
Basmacı – Orta Asya’da Bolşeviklere karşı savaşan silahlı gruplardır
Bolşevik – 1917’de iktidara gelen Rus devrimci partisinin üyesidir, yeni bir toplumsal düzeni savunur
Çayhane – çay içilen küçük bir mekân ya da kafedir
Derviş / Kalender – gezgin, sade yaşayan dinî kişidir
Kımız – kısrak sütünden yapılan geleneksel bir içecektir
Komuz – üç telli geleneksel Kırgız müzik aletidir
Kuu – komuzla çalınan ezgidir
Mazar – ziyaret edilen kutsal mezar ya da türbedir
Masala – baharatlı çaydır
Pilav – et ve sebzelerle pişirilen pirinç yemeğidir
Kızıl Ordu – Sovyet yönetimini koruyan askerî güçtür
Ruble – dönemin Rus para birimidir
Som – 20. yüzyılın başında Fergana Vadisi’nde kullanılan yerel para birimidir
Suhariki – Ruslara özgü küçük parçalar hâlinde kurutulmuş ekmektir

Kişiler

Kanybek: Romanın ana karakteri; kölelik ve sürgün yaşamı sonrası devrimci lider hâline gelir.
Anarhan: Kanybek’in eşi ve Erkin’in annesi; köyler arasında dolaşarak baskıdan kaçmaya çalışır.
Erkin: Kanybek’in oğlu; küçük yaşta babasından ayrılır ve onu aramaktadır.
Muslimahun: Uygur; Kanybek’in yoldaşı, çevirmenlik yapar ve ailesine yardım eder.
Sakaday: Muslimahun’un eşi ve Kanybek’in kız kardeşi; Anarhan’a destek olur.
Kaptan Jelyeznov: Kızıl Ordu subayı ve Kanybek’in eski hapishane arkadaşı; onu destekler.
Japek: Kanybek’in dostu; onu saklar ve gizli örgüte destek verir.
Kubat: Sadık yoldaş; Kanybek’i korur ve Basmacılara karşı savaşır.
Juma: Hem müttefik hem casus; iki taraf arasında hareket eder.
Temir: Genç yoldaş; Berdi’nin oğlu ve Kanybek’e bağlıdır.
Berdi: Temir’in babası; başlangıçta düşmandır, sonra yüzleşir.
Tunkatar Molla: Langar köyünün ileri geleni; Kanybek’e şüpheyle yaklaşır.
Jutake: Tunkatar Molla’nın müttefiki; benzer şekilde şüphe içindedir.
Akmat Molla: Oş’ta gizlice Bolşevik fikirleri yayan devrimci.
Karabek Korbaşı: Aydarbek Datka’nın oğlu ve Basmacı grubunun lideri; Oş’ta korku salar.
Kamalbek: Casus; derviş kılığına girer ve silah temin eder.
Çong Koyçu: Kanybek’in ilk kayınpederi; aileyi tanır.
Sooronbay Boluş: Bir bey olarak olaylarda yer alır.
Nataşa: Hemşire; Kızıl Ordu’ya destek verir ve Kanybek’e ailesi hakkında bilgi ulaştırır.

ÖZET

Tutuklanmasının ardından Kanybek, evinden, ailesinden ve tanıdık topraklardan koparılmış ve Sibirya'ya sürgün edilmiştir. Soğuk, açlık ve ağır işlerle mücadele ederken Davydenko, Mikhail, Ernst, Alekseev ve Kaptan Zheleznov gibi diğer mahkumlarla birlikte yaşamını sürdürmüştür. Gardiyanların acımasızlığı, hastalık ve umutsuzluk, sürgün hayatının sürekli eşlikçisidir. Bu dönemde Kanybek, entelektüel ve politik olarak devrimci bir kimlik kazanmış, Lenin'in fikirlerini öğrenmiş ve eşitlik ile sosyal adalet ilkelerini benimsemiştir; bu ilkeler, geri döndüğünde attığı adımları yönlendirecektir.

Sürgün sırasında Kanybek, Osh'a gönderilen Muslimakhun ile tanışmıştır. Kanybek, eşi Anarkhan'a yazdığı mektupları Muslimakhun'a teslim etmiş; Muslimakhun, bu mektupları bizzat ulaştırmış ve yıllar boyunca Anarkhan'a sürekli destek olmuştur. Muslimakhun daha sonra Kanybek'in kız kardeşi Sakaday ile evlenmiş, böylece kaderleri ve destek ağları daha da iç içe geçmiştir.

Bu sırada Osh'ta, Anarkhan ve küçük oğlu Erkin açlık, korku ve baskı altında yaşamlarını sürdürmektedir. Terzi olarak çalışsalar da, bölgedeki zengin ve güçlü kişiler sürekli onları tehdit etmektedir. Daryakhan'ın hastalanıp ölmesiyle Anarkhan'ın durumu daha da kırılgan hâle gelmiştir. Anarkhan ve Erkin, zarar görmemek için evden eve taşınarak gizlenmiş ve Kanybek'in akıbeti konusunda sürekli belirsizlik içinde yaşamıştır.

1918 yılında Kanybek, arkadaşlarıyla birlikte Sibirya'daki sürgünden kaçarak Osh'a dönmüştür. Ailesini hemen bulamayan Kanybek, yeni tehditlerle karşılaşmıştır: Köylere korku salan, kadınları kaçıran ve erkekleri öldüren Karabek Korbaş önderliğindeki Basmacılar, dini ve Türk birliğini savunduklarını iddia etmektedir. Daha önce devrimci olmayan Kanybek, sürgün sırasında edindiği devrimci fikirler sayesinde zulüm görenleri görmezden gelemeyiz. Gizlice müttefikler toplamış, köylüleri korumak için stratejik önlemler uygulamış ve casusluk ve şiddetin sürekli var olduğu tehlikeli bir ortamda hareket etmiştir. Amacı kişisel şan veya iktidar değil, savunmasızların güvenliğini sağlamaktır.

Nihai çatışmada, Kanybek'in güçleri Kızıl Ordu'nun desteğiyle Karabek'i kuşatmıştır. Zalimler yakalanarak mahkemeye çıkarılmış, Kanybek ise intikam peşinde olmamıştır. Sonunda Anarkhan ve Erkin ile yeniden kavuşmuş ve ailesinin güvenliğini görmüştür.

OLAYLAR

Kanybek'in Tutuklanmasının Ardından: Köyde Kargaşa

Hüzün Baharı Kanybek tutuklandıktan sonra Ajar, Anarkhan, Karyp ve eşi Alym ile Daryakhan büyük bir üzüntüye kapıldılar. Küçük Erkin artık bir çocuk olmaya başlamıştı ve Ajar ağlayarak ona sordu: "Mutlu olacak mısın yoksa hayatın baban gibi acılarla mı dolu olacak?" O baharda çocuklar kıyamık oldu ve yirmi bir bebek hayatını kaybetti. Tifüsten elliden fazla kişi öldü. İki ay önce Urum, Turum, Joloy ve Choko'nun oğlu tek bir günde öldü. Köy yas içindeydi. Birçok yurt boştu ve hüzün her eve dokunmuştu.

Gölgede Kalan Köy Köy gölge altında açlık ve ölümlerle mücadele ediyordu. Üç ay önce köylüler bir toplantı yaptı ve Choko her ailenin bu köyden göç yolu bulması gerektiğini söyledi. Hayat çok zordu. Aydarbek Datka, Kanybek ve köylülerine öfkeliydi çünkü oğlu seçimleri kaybetmişti. Sooronbay seçimi kazanarak Boluş oldu ve Alym, Choko ve Kanybek'in diğer müttefiklerini Rus Çarı'nın takdirini kazanmak için ele geçirmek istedi. Zunnakhun ise Kashgar'dan kaçan Kanybek, Anarkhan, Alym ve Daryakhan'dan intikam almak istiyordu.

Köyde Korku Köylüler dışarı çıkmayı bıraktı. Yerel bir genç Aydarbek Datka'nın köyüne gitmişti. Dönerken dayak yedi ve Tulkubek tarafından yakalandı. Tulkubek onu Zunnakhun'a teslim etti; genç adam hapse atıldı. Söylentiler yayıldı ve insanlar gencin kayboluşu hakkında farklı yorumlar yaptı. Herkes korkuyordu. Birçok köylü geceleyin taşınmaya başladı. Sadece Kanybek ve Alym'in aileleri kaldı. Alym Oş şehrine Kanybek hakkında haber almak için gitmişti; Karyp, Alym'in babası hasta olduğu için hâlâ bekliyordu. Choko, tifüsten ölen oğlunun yasını tutuyor, mezarlığa gidip ağlıyor, dua ediyor ve diğer köylülerin mezarlarını ziyaret ediyordu.

Ajar'ın Son Sözleri Choko çok üzgündü ve kendini kontrol edemiyordu. Kadınlar yanına geldi, onu ve gelinini teselli etmeye çalıştı. Köylüler hâlâ Kanybek hakkında haber almak için Oş'a giden Alym'i bekliyordu. Her gün yolda duruyor, ama hiçbir haber gelmiyordu. Kanybek'in annesi Ajar çok hastaydı ve

öleceği sanılıyordu. Yine de küçük Erkin, hâlâ bir çocuk, aileye biraz neşe getirdi. Ajar şöyle dedi: “Ölmeyeceğim. Lütfen Sakaday’ımı, torunum Erkin’i ve gelinim Anarkhan’ı koruyun. Keşke ölümümden önce oğlumu görebilseydim.” Bunlar Ajar’ın son sözleriydi. O öldü.

Anarkhan’ın Belirsiz Yolu Choko, eşi ve geliniyle başka bir yere taşındı. Yol boyunca ağladılar ve genç gelin kocasını andı. Anarkhan geleceğini düşündü. Kanybek yanında değildi. Köylüler gitmişti. Sadece Sakaday ve oğlu Erkin kalmıştı. Bir yerlere gitmek istiyordu ama nereye gideceğini bilmiyordu. Aç kalıp yalnız öleceğinden korkuyordu. Aylm ile giderse Zunnakhun onu öldürebilirdi. Şimdi iki çocuğa bakmak zorundaydı, Kanybek’in kız kardeşi ve oğlu. Belki Oş’a gitmeli diye düşündü. Belki Kanybek’i hapisten kurtarabilirdi. Anarkhan ve Daryakhan yolda Aylm’i beklediler. Her gün haber umuduyla oraya gittiler.

Korku ve Şüphe Daryakhan, Zunnakhun yakalarsa Anarkhan’ı cezalandırır mı diye sordu; çünkü Zunnakhun onun kardeşiydi. Anarkhan, Zunnakhun’un ona hiç değer vermediğini söyledi. Onu sevmediği bir adama vermişti ve şimdi yakalarsa ya öldürecek ya da hapse atacaktı. Daryakhan başka bir yere taşınmanın daha iyi olacağını söyledi; aksi halde yalnız olduklarını bilenler onları yakalayabilirdi. Daryakhan korkuyordu ama Anarkhan’a korkusunu göstermedi.

Boğazda Bir Ateş Anarkhan, boğazdan Tulkubek ve Zunnakhun’un kendilerine doğru geldiğini hayal etti. Arkalarında çok sayıda süvari ve silahlı askerler vardı. Çok korkutucuydular. Anarkhan şok oldu ve “Öldük” dedi. Aniden bir ateş sesi duyuldu. Daryakhan hafif uyuyordu ama hemen uyandı. Ses boğaz boyunca ve kayalarda yankılandı. Anarkhan çok korkmuştu. Daryakhan ne olduğunu sordu. Anarkhan her şeyi hayal ettiğini söyledi. Sabah geliyordu.

Aylm’in Dönüşü Aydarbek Datka ve Sooronbay Boluş, Kanybek’in köyüne saldırmayacaklarına söz vermişti. Sadece kendi köylerine gelenleri dövecek veya öldüreceklerini söylediler. Çoğu köylü çoktan gitmişti. Bir gün bir adam görüldü. Anarkhan onu gördü ve Daryakhan ne yapacaklarını sordu. Daryakhan Anarkhan’a ateş etmesini söyledi. Adam yaklaştı ve nöbetçi kim diye sordu. Aylm’di. Şaşırdı ve tüm köylülerin öldüğünü düşündü. Neden sadece kadınlar nöbet tutuyordu, merak etti. Aylm ne olduğunu sordu. Daryakhan ağlamaya başladı, çünkü korkmuşlardı. Anarkhan her şeyin yolunda olduğunu söyledi. Aylm iki gündür yol almış ve yorgun görünüyordu. Daryakhan Kanybek’i sordu. Aylm onun hayatta olduğunu, fakat hapiste olduğunu söyledi. Anarkhan daha fazla soru sormak istedi.

Hüzünle Ayrılık Aylm, Kanybek hakkında bilgi almak için bir adama elli som ödediğini, ama iki ay sonra hâlâ haber olmadığını söyledi. Büyük bir tehlike vardı. Geçen Cuma mahkumları gördü ve aralarında Kanybek de vardı ama konuşamadı. Aylm, Ajar’ı hatırlamak için Anarkhan’ın evine geldi. Sakaday ağladı, mezara gidip dua ettiler. Karyp’in ailesi Katuu Bagyt’a gitti. Anarkhan, Sakaday ve Erkin ile Oş’a gitmeyi seçti. Daryakhan ona eşlik etti. Aylm gitmeye söz verdi. Kaderlerini bilmeden hüzünle ayrıldılar.

Oş Şehri Günleri Oş şehri gürültülü ve tozlu; eski şehir ve yeni şehir vardı ve insanlar farklıydı. Pazar, Rus yerleşimcilerle doluydu. Aylm hapishanenin yakınında yürüdü ve birçok memur ve asker gördü. Bir Tatar adama ne yapacaklarını sordu, ama adam bilmiyordu. Bir kilise ve küçük Oş postanesini gördü. Aylm köprüye çıkarak Süleyman Dağı’na baktı. İki Rus adam, eşleriyle birlikte geldi; biri onu itip tekmeledi. Onlar, yerlileri sevmeyen devlet memurlarıydı. Bir Özbek adam adını sorunca Aylm, adının Orunbay olduğunu söyledi. Adamın adı da Orunbay’dı ve birlikte güldüler. Orunbay, böyle aristokrat kişilerin yerlilerden tiksinti duyduğunu söyledi ve köprü karşısındaki parkın yalnızca soylu Ruslar için olduğunu ekledi.

Orunbay’ın Hikayesi Özbek adam Orunbay, kardeşi Mamajan’dan bahsetti. Geçen yıl Mamajan köprüde dururken genç bir adam ve bir kadın yanına gelmişti. Genç adam ona sinirlenmişti. Mamajan onu tokatladı, ama genç adam yerel bir Rus valisinin oğluydu. O günden beri Mamajan hapistedir. Orunbay, komşusu Sergey’in ona Mamajan’ın birkaç yıl hapse mahkûm edileceğini söylediğini ve hatta Sibiry’a sürgün edilebileceğinden korktuğunu anlattı. Aylm, Mamajan’ın suçsuz olmadığını söyledi. Orunbay, adaletin gökyüzünde olduğunu ve adalete ulaşmak için paraya ihtiyaç olduğunu ekledi.

Hapishaneden Haberler Orunbay, kardeşi Mamajan'ı hapishanede ziyaret edip ona yiyecek getirdiklerinde, Mamajan'ın gizlice bir parça ekmeği geri verdiğini anlattı. Daha sonra içinde bir not bulundu. Mamajan, yanında bir Kırgız olan Kanybek'in hapsedildiğini yazmıştı. Aлым çok sevindi ama duygularını sakladı ve Kanybek'i tanımadığını söyledi. Mamajan, Kanybek'in kölelikten özgürlük için savaştığını ve ona yardım etmek istediğini yazdı. Orunbay'dan, daha önce Alay'a gittiği ve Choko ile tanıştığı için Kanybek'in ailesi hakkında bilgi bulmasını istedi. Bu, Kanybek'in ailesinin yaşadığı köydü.

Mektup Planı Orunbay, Aлым'e Kanybek'in ailesi hakkında bir şey bilip bilmediğini sordu. Aлым, bildiğini söyledi; büyükbabasının tifüsten, annesinin ise üzüntüden öldüğünü anlattı. Anarkhan'ın Oş'a taşındığını ve kendisinin de Oş'a geldiğini ekledi. Orunbay, Kanybek'in Aлым'i süt kardeşi olarak tanıdığını söyledi. Sergey, Aлым'in zengin olup olmadığını sordu; Aлым hayır dedi. Sergey, işin o zaman zor olacağını belirtti. Aлым, Kanybek'e mektup yazacak bir mullah veya başka birini bulmayı önerdi ve gerekirse ücret ödeyeceğini söyledi. Orunbay mullahlarının iyi olmadığını söyledi; ama Sergey Rusça yazabileceğini belirtti.

Sibirya Korkusu Aлым, Ruslar tarafından dövüldükten sonra Sergey'e şüpheyle yaklaştı ve hapishanede Rus bulunmayabileceğini söyledi. Sergey ısrarla çok sayıda Rus olduğunu belirtti. Bir sigara kâğıdı ve kalem aldı. Aniden bir kadın koşarak geldi; Orunbay'ın karısıydı. Mamajan'ın Sibirya'ya gönderildiğini ağlayarak söyledi. Orunbay ağlamaya başladı: "Ah, zavallı kardeşim," dedi ve koştu. Aлым, Kanybek'in de Sibirya'ya gönderilebileceğinden korktu. Zincirlenmiş ve hapishane üniforması giymiş 12 mahkum gördü. Mamajan bağırdı, bir asker ona vurdu. Bu insanlar öğlene doğru Sibirya'ya gönderiliyordu; sıradan insanlar dehşeti hissedebildi.

Oş'ta Bekleyiş Aлым kaldıkları yere döndü ve bazı mahkumların Sibirya'ya gönderildiğini, Kanybek'in de arasında olabileceğini söyledi: "Gidelim ve bakalım. Eğer oradaysa, en azından onu görürüz." Anarkhan ve Daryakhan korkuyordu; çünkü Sooronbay Boluş ve diğer yerel halk sık sık Oş'a geliyordu. Tanınmamak için genellikle peçe takıyorlardı. Sakaday da gitmek istedi, böylece hepsi eski şehre gittiler. Çok sayıda insan vardı; herkes akrabalarını görmek istiyordu. Polisler de çoktu.

Mahkumların Geçişi Çayhaneler insanlarla doluydu, ama girdikleri çayhane zengin birine aitti; ziyaretçiler de zenginlerdi. Bir mullah kalabalığa seslendi: "Hapiste olmak istemiyorsanız sadaka verin. Rus Çarı Tanrı değildir, ama ona saygı gösterilmelidir. Saygı göstermezseniz, hapishanesine atılırsınız." Bir zengin adam on som verdi; herkes cömertliğine şaşırdı. Mahkumlar geçerken Kanybek ön saftaydı. Zayıf ve yorgun görünüyordu; yardım arar gibiydi. Anarkhan onu gördü ve "Aman Tanrım!" diye bağırdı. Daryakhan çocuğu kaldırıp "Bu senin baban" dedi; ama polis onu durdurdu. Kanybek Aлым'i gördü ve iyi olup olmadığını sordu. Aлым, ona Anarkhan, Daryakhan, Erkin ve Sakaday'ı gösterdi. Kanybek yirmi yıl hapse mahkûm olduğunu, bir gün dönebileceğini söyledi; ama yüksek sesle konuşması Kırgız ve Özbek kalabalığı içinde duyulmadı. Sakaday ona koştu, ama polis durdurdu.

Sibirya'da Sürgün: Kanybek'in Mücadelesi

Sibirya'ya Varış Kanybek ve diğer mahkumlar altı ay sonra Sibirya'da Irkutsk'a ulaşılar. Mahkumların çalıştığı bir köy vardı; kamp olarak kullanılıyordu. Mart ayıydı, ama bahar gelmemişti. Köyün kenarında mahkumlar için birkaç bina vardı. Kanybek yeni arkadaşlarla tanıştı. Odalar loştu. Bir köşede tuvalet kovası vardı; Kanybek'i tiksindirdi ve boğazını yaktı. Ayrıca bir şömine rafı vardı. Mahkumlar arasında Ukraynalı Davydenko, Rus Ivanov, Rusça konuşan ama fazla konuşmayan Alman Ernst ve Uygur Muslimakhun vardı. Davydenko, zengin bir Rus toprak sahibini öldürmüş ve 18 yıl ceza almıştı; 8 yılı kalmıştı. Ivanov devrimde yer almış ve 15 yıl hapse mahkûm olmuştu. Ernst hikayesini paylaşmamıştı. Muslimakhun 8 yıl ceza almış ve son ayındaydı; Rusça iyi konuşuyor, Rusça, Uygurca ve Kırgızca çeviri yapıyordu.

Ernst'in Hikayesi Davydenko, Kanybek'e üzülmemesini, çünkü üzüntünün sağlığa zarar verdiğini söyledi. Ernst şarkı söylemesini istedi, Muslimakhun tercüme etti. Kanybek özgürlük hakkında şarkı söyledi; Ernst bunun devrimci bir şarkı gibi olduğunu söyledi. Ivanov hangi devrim diye sordu; Ernst sır

olduğunu ve sözlerini kesmemelerini istedi. Ernst, zengin bir toprak sahibinin oğlu ve üniversite öğrencisiydi. Bir gün üç adam onu aradı ve devrimci fikirlerle ilgili bir mektup buldular. Polisi çağırdılar ve 10 yıl hapse mahkûm edildi. Babası onu serbest bıraktırdı, ama sonra dövdü ve işkence yaptı. Annesi de onu eleştirdi.

Ernst ve Liza Ernst, tüm arkadaşlarının kendisinden kaçtığını ve babasının işçilerin hizmet ettiği tarlada çalışmaya zorladığını söyledi. İşçilere nazikti, babasının aksine; ama devrimden bahsetmeye cesaret edemiyordu. Bir akşam, izin günü öncesi işçilerin kampına gitti. Onlar kibarca karşıladı. Bir adam armonika çaldı, halk şarkıları havada yayıldı. Gençler dans etti; ama Liza ayrı duruyordu, sakın ve saygılı. Nihayet katıldığında, Ernst onu gün boyu düşünüyordu. Ertesi gün tekrar geldi, başka bir toplantı istedi; onu tekrar görmek umuduyla.

Sessiz Bir Aşkın Başlangıcı Canlı bir toplantı vardı ve Ernst, Liza ile konuşmak istedi, yanına dikildi. Liza sessizce kalktı ve ona yer verdi. Ernst, paylaştıkları dans için teşekkür etti. Liza nazik ve güzeldi, biraz utangaç, beyaz giymiş, ince ve zarif bir yapısı vardı. Yaz tatilindeki bir okul kızı gibiydi. O andan itibaren Ernst onu derinden sevmeye başladı; ama Liza kalbini açmadı. Ernst onu her gün görmeye çalıştı ve ailesiyle tanıştı. Babası sessiz ama nazikti; annesi ise yumuşak Kafkas özellikleriyle ona benziyordu. Hikâyeleri severlerdi ve Ernst yavaş yavaş onların evine dahil oldu.

Aile Tarafından Reddedilen Aşk Liza'nın ailesi Ernst'in niyetini anladı ama hâlâ kararsız kaldılar. O, zengin bir ailenin oğluydu ve kızlarının ailesinin gücü altında acı çekmesinden korktular. Liza hastalandığında, Ernst ailesinin ona bakmasına izin verdi ve maaşını koruyacaklarını garanti etti. Annesine 15 ruble verdi ve şehirden doktor getirdi. Bir ay içinde Liza iyileşti. Kalpleri yumuşadı, ama hâlâ izin vermediler. Bir akşam Liza, masaya balık, votka ve ekmek koydu. Babası Pavel, nazikçe, yalnız karar veremeyeceklerini ve Ernst'in önce kendi ailesiyle konuşması gerektiğini söyledi.

Ernst Devrimci Oldu Ernst, babasının Liza'nın ailesine zarar verdiğini ve onları sürgün ettiğini öğrendi. Acı onu yalnız bıraktı. Ailesi onu zengin bir kızla evlendirmeye çalıştı, ama reddetti. Devrimci olmayı ve Liza'yı bulmayı seçti. Yeni pasaport aldı, Ernst adını aldı. Sonunda onunla evlendi. İki yıl altı ay sessizce yaşadılar, Liza hamileydi. Gizli devrim toplantısı sırasında polis geldi. On yıl hapis geçti ve Ernst, Liza'nın doğum yapıp yapmadığını öğrenemedi. Konuştuktan sonra Kanybek ailesini düşündü. Bir kapı açıldı ve başka bir mahkum girdi; kendisinin Bolşevik olduğunu söyledi.

Anarkhan'ın Oş'taki Yaşamı

Kibirli Yabancı Anarkhan Kanybek'i düşündü. Yaklaşık otuz yaşında zengin giyimli bir kadın içeri girdi ve kendini kibirli taşıyordu. Anarkhan'a adını sordu; Anarkhan Jamal dedi. Daryakhan'ı Kuluya, Sakaday'ı Asylan ve Erkin'i Belek olarak tanıttı. Kadın kocalarını sordu. Anarkhan ticaret işleri için gittiklerini söyledi. Kadın on yıldır yalnız olduğunu iddia etti ve kendini Asalkhan olarak tanıttı. Ama yalan söylüyordu. Kocasını Mamasabyr hastaydı ve onu terk etmişti. Günlerini farklı erkeklerle eğlenerek ve kızları eğlence için satan bir aracılık işiyle geçirdi. Beş kadın arkadaşı vardı ve dedikodu ile iftiralarıyla tanınıyordu.

Terzilerin Şöhreti Anarkhan ve Daryakhan'ın kaldığı evin ev sahibi Kamiljan, onlara çok dikkat etmedi. Geçen ay, kızını evlendirirken Anarkhan ve Daryakhan düğün elbiselerini dikti. Herkes hayran kaldı. Etkilenen ev sahibi daha iyi bir ev sağladı ve birçok müşteri işlerini görmek için geldi. Birkaç gün önce Anarkhan ve Daryakhan, Mamasharip adlı bir adamın kızının düğün elbiselerini dikiyordu. Oğlu kapının deliğinden Anarkhan'a bakmış ve meraklanmıştı. Kısa süre sonra Asalkhan geldi; kız kardeşinin evleneceğini iddia ederek Anarkhan'dan elbiseleri dikmesini istedi.

Fısıltılar ve Çalışma Asalkhan, Anarkhan'ı Mamasharip'in oğluna götürmek için gerçek amacını açıklamadı. Bir hikâye anlattı: evliyken bir adam ona âşık olmuş, o reddetmişti. Kocasını öldükten sonra adam da ölmüştü. Mullah, reddettiği için ölümünden sorumlu olduğunu iddia etmişti. Bunlar sadece

sözlerdi. Anarkhan ve Daryakhan elbiseleri dikmek için Mamasharip'in evine gittiler. İnsanlar zina hakkında fısıldasa da, kadınların hiçbirini bunu yapmak istemedi ve niyetleri yoktu.

Muslimakhun Döndü

Muslimakhun'un Dönüşü Muslimakhun Sibirya'dan döndü ve çayhane olan chaykhanaya geldi. Dedikodular hızla yayıldı; insanlar onu alay konusu yaptı. Arkadaşı Mamanazar çay içmeye davet etti, ama diğerleri onlara güldü. Skandaldan çekindikleri için çayhaneyi terk ettiler. Osh'un dar sokaklarında yürürken iki peçeli kadın gördüler. Mamanazar, eğer kadınlar bekar ise Muslimakhun için evlenmelerini isteyebileceklerini söyledi. Muslimakhun Sibirya'daki hikayelerini anlatmaya başladı. Anarkhan ve Daryakhan yürümeyi durdurup dinlediler. Muslimakhun, Alay'dan herhangi bir Kırgız tanıyıp tanımadıklarını sordu. Uygurca konuşan Anarkhan nedenini sordu. Muslimakhun, Sibirya'da sekiz yıl geçirdiğini ve bir mahkumun ona bir mektup verdiğini söyledi. Anarkhan kim olduğunu sordu, Muslimakhun Kanybek'ten geldiğini söyledi. Anarkhan ağlarken Muslimakhun bunun Anarkhan olduğunu anladı ve mektubu ona verdi.

Sibirya'dan Bir Mektup Anarkhan mektubu öptü. Daryakhan onun iyi olup olmadığını sordu. Muslimakhun, Kanybek'in sağlıklı olduğunu ve şarkılarını söylediğini yanıtladı. Anarkhan ona yirmi tiyın teklif etti, ama Muslimakhun reddetti. Muslimakhun, küçük kiralık kulübesini gösterdi ve "Bir şeye ihtiyacınız olursa burada olacağım" dedi. Sokaktan geçen bir Kalender derviş çağırdı. Anarkhan ona yirmi tiyın verip yüksek sesle okumasını istedi:

"Sevgili Anarkhan, Sibirya'dayım. Bir gün seni görmeyi umuyorum. Özgür değilim, ama güçlüydük, çünkü arkadaşlarım geleceğimizin inşaatçıları. İki yıl geçti; daha on sekiz yıl var. Talihin bize döneceğine güveniyorum. Oğlumuz Erkin mutlu olacak. Anarkhan, eğer aniden seni önemseyen biriyle karşılaşsan, engel olmayacağım, çünkü ben hala burada olacağım. Kız kardeşim Sakaday'a ve oğlumuz Erkin'e iyi bak, selamlarımı herkese ilet."

Mamasharip'in Evinde Mamasharip'in evi Osh'un eski kısmındaki en iyi evlerden biriydi. Eşi Idayat Khan, Anarkhan ve Daryakhan'ı geç geldikleri için bekliyordu ve kızgındı. Anarkhan, Daryakhan ve beş kadın sürekli çalışıyor, açlık onları kemiriyordu. Anarkhan, Idayat Khan'a kadınların çok aç oldukları için tüm ipek ve saten kumaşları "yediklerini" söyledi. Idayat Khan pilav, ekme ve çay getirdi. Mamasharip'in oğlu bir delikten baktı ve fısıldadı: "Aman Tanrım, ne kadar güzel," sonra Asalkhan'ın evine gitti. Mamanazar ve Muslimakhun, Asalkhan'ın komşuları, izliyordu. Muslimakhun genç adamın kim olduğunu sordu. Mamanazar, onun Mamasharip'in oğlu olduğunu, kadınları Asalkhan aracılığıyla arayan bir Don Juan olduğunu anlattı. Kadınlar onu reddederse Asalkhan şehirde dedikodu ve skandal yayardı.

Asalkhan'ın Evinde Asalkhan erkek ve kadınların eğlencesi için bir ev yönetiyordu. Sıklıkla kadınları buraya getiriyor ve hatta şehrin hâkimi bile ziyaret ediyordu, dedi Mamanazar. O akşam, Anarkhan'ı "gelinlik dikmeye" getirdi. Anarkhan geç olduğunu ve kumaşları kontrol ettikten sonra gitmesi gerektiğini söyledi. Asalkhan ısrar etti, onun ve kız kardeşinin evini görmesi gerektiğini söyledi. Aniden kapı çalındı. Asalkhan üç "erkek kardeşinin" geldiğini söyledi. Altı kadını onlarla flört etmeye başladı. Erkekler geceyi geçirmeyi istedi ve on beş som ödediler, üç kadını seçtiler. Anarkhan şüphelendi, ama Asalkhan gitmesi gerektiğini ısrar etti. Anarkhan, birinin ona aşık olması durumunda ne yapacağını sordu, Anarkhan kararlıca yanıtladı: "Hayır, asla." Sonra Asalkhan, "Şimdi kumaş geldi," dedi. Mamasharip'in oğlu odaya girdi.

Dar Bir Kaçış Anarkhan şok oldu. Asalkhan, "Bu Mamasharip'in oğlu ve seni seviyor. Onu reddetme," dedi. Anarkhan öfkeyle yanıtladı: "Böyle bir zina asla yapmayacağım." Mamasharip'in oğlu ona yaklaşmaya başladı. Anarkhan öfkelenildi, ama arkasındaki bir kadın onun gözlerini bağladı ve Asalkhan onu yere yatırmaya zorladı. Çaresiz Anarkhan, Mamasharip'in oğlunun odada kaldığını izledi. Aniden gölgeli bir figür belirdi, Mamasharip'in oğlunu vurdu, Anarkhan'ı kaldırdı ve evine geri götürdü. Gözlerini açtı, Anarkhan panik içinde onu itti. Adam sakın bir şekilde, "Sadece yardım etmek istiyorum," dedi. Anarkhan'ı güvenli bir şekilde evine geri bıraktı ve kayboldu, kim olduğu bilinmiyordu.

Gölgeden Sonra Anarkhan yorgundu. Daryakhan'a, çeyiz kumaşlarının bitmek bilmediğini ve karanlık gölgenin hatırasından rahatsız olduğunu söyledi. O kadar kötü hissediyordu ki o gün dikmeye gitmedi. Bir komşu kadın şok edici haberle geldi: Asalkhan öldürülmüştü. Anarkhan şaşkındı. "Mamasharip'in oğlu da ölmüş," dedi kadın. Mamasharip, Asalkhan'ın evinde olan diğer üç erkeğin tutuklanmasını istedi. Gölge figürü onu öldürmüştü, ama kim olduğu bilinmiyordu. Şehirdeki birçok kadın Asalkhan'ın ölümünden sevinç duydu; bazıları hakkında dedikodu yapılmış veya kocaları tarafından dövülmüştü. Diğerleri onun kocaları için kadınlar bulabileceğinden korkuyordu.

Alay'dan Adyl Ziyareti

Zor Günler ve Bir Ziyaretçi Asalkhan olayı sonrası Anarkhan ev ziyaretlerini bıraktı, ama hayat hâlâ zordu. Gıda kıttı. Daryakhan sekiz aylıkken düşük yaptı ve üç ay hasta kaldı. Sakaday ev işlerini yönetti, Anarkhan komşular için çamaşır yıkayarak para kazandı. Alym altı ay önce Alay'a gitmişti, hâlâ haber gelmemişti; belki ölmüştü ya da hastaydı. Açlık içindeydiler. Bir akşam, Kamiljan'ın eşi Salamatkhan bir ziyaretçi getirdi: kuzeni Jamal'ı (Anarkhan) görmek isteyen bir Kırgız adam. Anarkhan onu karşıladı—Adyl, Kanybek'in Alay'dan arkadaşıydı. Kanybek'i sordu ve Anarkhan mektuptan bahsetti. Adyl şeker, çay, kuru üzüm ve tütsülenmiş et getirdi.

Uzaklardan Haber Adyl bir mektup getirdi ama çıkarken vereceğini söyledi. Anarkhan'a, sığır ticareti yaparak Andijan ve Osh arasında tüccar olduğunu ve biraz hayvan kazandığını anlattı. Sonbaharda onlar için küçük bir çadır kurmayı ve on keçi sağlamayı önerdi. Kamiljan'ın mağazasında, Anarkhan Adyl'in eşine kendi son elbisesini ve ceketini vererek kumaş almasına yardımcı oldu. Adyl on beş som para verdi ve Alym'dan bir mektup verdi. Daryakhan çok sevindi. Alym, tifüs nedeniyle hasta olduğunu, iyileştiğini, hâlâ bacak ağrısı çektiğini yazdı. Tedavi için Kaşgar'a gitmeyi planlıyordu ve kendini iyi hissederse Osh'a gelip ailesiyle kalacaktı.

Ivanov'un Son Günü Bir asker Sibiry kampındaki mahkumları erken uyandırdı. Zaten çok hasta olan Ivanov, zayıflığı nedeniyle dövüldü ve tükürüldü. Kaptan olan başka bir mahkum devrimci fikirlerden ve Lenin'den bahsetti. Diğer mahkumlar Ivanov'a yardım etmeye çalıştı, ama kurallar katıydı: son zamanlarda elli mahkum hasta numarası yapmış, asker ve memurları öldürmüş ve kaçmaya çalışmıştı—bazıları yakalanmıştı, ama şimdi herkes hasta olsa bile çalışmak zorundaydı. Ivanov gitmekte ısrar etti, binada ölürse bedeninin atılacağını korkuyordu. Dört mahkum, ormanda odun keserken ona yardım etti. Bir çam ağacının altında Ivanov sonunda öldü ve oraya gömüldü.

Zunnakhun Bek Anarkhan'ı Arıyor

Kayıp, Yıkım ve Anarkhan'ı Arama Daryakhan uzun süren hastalık, zayıflık ve açlık sonrası öldü. Anarkhan gözyaşları içinde onu gömmeye çalıştı. Ev sahibi az yardım sundu, ama birkaç samimi kadın, Tanrı'dan gerçek iyilik bekleyerek cenazeye katkıda bulundu. Anarkhan aynı sefil evde kaldı, ama kısa süre sonra tavan çöktü. Bu arada yaz geldi ve Osh'un sıcak, kuru günleri başladı. Cuma namazı sırasında, Hakim Mamajunus Kazy onurlu misafirlerin geldiğini duyurdu: Tulkubek ve Zunnakhun Bek. Zunnakhun, Kashgar'dan bir tüccardı, kız kardeşi Anarkhan'ı aradığını belirtti ve küçük bir doğum lekesiyle tanınabileceğini söyledi. Alym'ı yakalamayı da hedefliyordu. Herkes gergin bir sessizlikle dinledi.

Şüphe ve Aldatma Ev sahibi Kamiljan'ın eşi Salamatkhan, Zunnakhun Bek'in Anarkhan adında bir kadını aradığını ve büyük ödül teklif ettiğini duydu. Şüphelendi ve Daryakhan'ın cenazesi için Anarkhan'ın ona yedi som borcu olduğunu iddia etti, oysa hiçbir şey harcamamıştı; iyi insanlar tüm masrafları karşılamıştı. Asıl amacı Anarkhan'ı yanında çalıştırmaktı, ama ödül niyetini değiştirdi. Şüphesini doğrulamak için doğum lekesini kontrol etmeye karar verdi. Nazikmiş gibi davranarak Anarkhan'ın hiçbir şey ödemesi gerekmediğini söyledi ve nehre yüzmeye gitmelerini önerdi. Anarkhan kabul etti.

Uyarı Nehrin kenarında yüzerken Salamatkhan, Anarkhan'ın göğsündeki doğum lekesini fark etti ve onun özel bir kadın olduğunu belirtti. Anarkhan utandı ve huzursuz hissetti. Eve döndüklerinde Salamatkhan avluda endişeyle dolaştı. Cenazeye yardım eden iyi kalpli kiracı Olmaskhan şüphelendi.

Sorulduğunda, Salamatkhan kocası Kamiljan'ı beklediğini söyledi. Kamiljan geç geldi ve Olmaskhan duvarın arkasından konuşmalarını duydu: Salamatkhan doğum lekesini açıkladı ve Kamiljan Zunnakhun Bek'in adamlarını sabah getirmeye karar verdi. Olmaskhan hemen Anarkhan'a giderek hemen ayrılmasını söyledi; kapı açıktı.

Anarkhan Kaçar Anarkhan, sürgünden arkadaşı Kanybek'in arkadaşı Muslimakhun'a gitti. O ve arkadaşı Mamanazar eşyalarını topladı ve terk edilmiş birkaç kulübenin bulunduğu tarlalara taşındı. Anarkhan, oğlu Erkin ve Kanybek'in on yedi yaşındaki kız kardeşi Sakaday bir süreliğine burada barınmaya karar verdi. Sakaday, Anarkhan'a teşekkür etti, onu büyüttüğünü söyledi ve şimdi, on yedi yaşında, çalışmak ve yardım etmek istediğini belirtti. Anarkhan derinden etkilendi, ağlamaya başladı ve minnettarlığı ve güçlenen iradesi için ona teşekkür etti.

Mamanazar ve Muslimakhun'un Ziyareti Bir gün Muslimakhun ve Mamanazar ziyarete geldi, ama Anarkhan ve Sakaday zor bulunuyordu. Onlara yiyecek ve giysi getirdiler. Muslimakhun, Zunnakhun Bek'in çoktan Kashgar'a döndüğünü ve kendisi ile Mamanazar'ın rahat yaşadıklarını söyledi. Öğle yemeği için pilav hazırladılar. Muslimakhun şaka ile bir gün onların komşusu olabileceğini söyledi, Sakaday ile olası bir geleceğe atıfta bulundu. Kızlar meraklı ve eğlenmiş bir şekilde dinledi, yiyecek ve arkadaşlık, geçici sığınaklarında kısa bir rahatlık sağladı.

Kanybek ve Diğerleri Kurtarıldı

Çar Nikolay III'e Karşı Direniş Kanybek ve arkadaşları nehir boyunca kereste taşıırken, Kanybek kendini akıntıdan zar zor kurtardı. Akşam, mahkumlar onun sağ salim kalmasına sevindi. Kanybek, oğulları Erkin'i yutan siyah bir ejderha gördüğü rahatsız edici bir rüyayı paylaştı, karısı Anarkhan ise yiyecek için yalvarıyordu. Daha sonra bir mahkum kurutulmuş Rus ekmeği (sukhairiki) getirdi. Yemek hazırlarken, bir subay odaya girdi ve ekstra bir adamın burada olduğunu iddia ederek arama yaptı. Mahkumlar yalanladı; gerçekte o, Kaptan olarak adlandırılan bir Bolşevikti. Subay ayrıldıktan sonra, mahkumlar Çar Nikolay'a karşı direnişi teşvik eden gizli bir mektup ve küllerde gizlenmiş Lenin'in kitabını buldu.

Dar Bir Hayatta Kalma Mahkumlar kaçış planlamıştı, ancak subaylar şüpheli görünüyordu ve Volkov'u Mikhail'i gözetlemesi için gönderdiler. Fakat Volkov kendisi vuruldu ve kargaşada on mahkum kaçmayı başardı. Bunlar arasında Kanybek ve elleri ve ayakları zincirlerinden kurtulan Kaptan Zheleznov vardı. Alekseev'in evine ulaştılar; bu bir mahkum memuruydu ve karısı Kaptan'ı kız kardeşinin kocası olarak tanıyınca sessizce değişmişti. Alekseev devrimci fikirlere sempati göstermeye başlamıştı. Karısı Irina onları karşıladı ve yemek hazırladı. Aniden askerler köyü aradı. Bir asker eve girince, Kanybek ve Kaptan yatağın altına saklandı. Asker, Alekseev'in şanslı olduğunu, hasta olmasaydı, diğer subaylar gibi vurulacağını söyledi.

Yüzleşme ve Hesaplaşma Asker ayrıldıktan sonra, Irina onlara çatıya gitmelerini söyledi. Oradan Kanybek ve Kaptan, yakalanan arkadaşlarının askerler tarafından götürüldüğünü gördü. Üzüntü ve suçlulukla dolu olarak, sadece beş kişinin hayatta kaldığını, diğerlerinin o gece vurulacağını Irina'dan öğrendiler. Bu arada, cezaevi başkanı Chernov ve bir savcı, Mikhail'i sorgulamaya başladı ve onun kaçışın özgürlük için olduğunu açıklamasından sonra Bolşevik olduğunu iddia etti. Aynı anda Kanybek, Kaptan ve Alekseev Chernov'un evine gitti. Nişanlı bir şekilde içeride Chernov, bir savcı, karısı ve diğerlerini buldular. Silah doğrultarak, herhangi bir hareketin ölüm anlamına geleceğini söylediler. Alekseev, Chernov'a yeni bir emir yazdırdı.

Emir ve Ayaklanma Alekseev, Chernov'a Tikhonov'a, yardımcısına emri dikte ettirdi: tüm muhafızlar duracak; anahtar bekçisi mahkumların zincirlerini çıkaracak; emir tüm askerlere duyurulacak; mahkumlar affedilecek ve her birine ekmek verilecek, eve dönmelerine izin verilmeyecek ama cepheye gönderilecek; şikayetler emir yerine getirilene kadar bekleyecek; ve Tikhonov yirmi dakika içinde rapor verecek. Şaşkın Tikhonov muhafız ve askerleri toplayıp emri okuttu. Alekseev kapıyı dışarıdan kilitledi. Kanybek, Kaptan ve Alekseev, silahlarını gören mahkumlara gitti.

Kılık Değiştirerek Kaçış Şaşkın Tikhonov, muhafız ve askerleri topladı ve emri okuttu. Bu sırada Alekseev kapıyı kilitleti. Kanybek, Kaptan ve Alekseev mahkumların yanına gidip onları silahlandırdı. Mahkumlar serbest bırakıldı, mutfak görevlisi ekmek dağıtmaya başladı; Kanybek'in silahını görünce itaatsizlik etmedi. Son iki mahkumun zincirleri de çıkarıldı,

Sibirya'dan Dönüş

Sibirya Yolculuğu Kanybek, Davydenko, Mikhail, Ernst, Alekseev, eşi Irina ve Kaptan, Sibirya'dan Kazak toprakları Akmola'ya doğru yol alıyordu. Yol boyunca, kocaları tutuklanmış iki Kazak kadını onlara yiyecek teklif etti. Kanybek, kadınlara kendilerinin Mekke'ye giden dervişler olduğunu söyledi. Bir noktada, bir Kazak müzik aleti olan dombra ödünç aldı ve Kırgız şarkıları çaldı. Kadınlar müziğini beğendi ve onlara sütle karıştırılmış buğday unu hazırladı. Şüphe çekmemek için hepsi dilenici numarası yaparak yolculuklarına devam etti.

İyileşme ve Veda Diğer arkadaşları yoluna devam ederken, Kaptan hastalandı ve Kanybek, Kazak kadınlarının evinde onun yanında kaldı. Marzhan ve Kulanda tek bir eve taşındı, böylece Kanybek ve Kaptan için başka bir ev boşaldı. Kaptan iyileşmeye başladı ama hâlâ güçsüzdü. İki hafta önce Kanybek, diğer arkadaşlarını kontrol etmek için ayrılmış ve sonra geri dönmüştü. Kaptan, kurut (kurutulmuş yoğurt ve tereyağı karışımı) içtikten sonra tamamen güç kazandı. Kanybek, tüm arkadaşlarının—Davydenko, Mikhail ve Ernst'in—Rusya'nın farklı bölgelerinde gizlice Bolşevik olarak çalıştığını öğrendi. Sonunda, Kazak topraklarını terk ettiler ve Marzhan ve Kulanda'ya teşekkürlerini sundular.

Oş'a Dönüş Yolculuğu Kanybek, eve dönüş yolunda trenin içinde oturuyordu ve bazı Bolşevik arkadaşlarıyla karşılaştı; tren istasyonu Bolşeviklerin kontrolündeydi. Kara-Suu tren istasyonunda indi ve bir çayhanede kaldı, çay içip ekmek yedi. Aniden, ekmek dilenen yaşlı bir kadın ve bir çocuk gördü. Onların annesi Ajar ve oğlu Erkin olduğunu düşündü. Seslendiğinde, meğerse yabancılar mıydı. Kanybek ardından Oş'a doğru atlı kızakla yola çıktı. Yol boyunca, kızak sürücüsü Çar Nikolay hâlâ çar mı diye sordu. Kanybek, bir yıl önce tahtını kaybettiğini söyledi. Sürücü, Muslimakhun'un arkadaşı Mamanazar'dı ve arkadaşının işçi ordusuna gitmiş ama hâlâ dönmemiş olduğunu söyledi.

Oş'ta Kanybek Kanybek, tren istasyonunda Bolşevik arkadaşlarıyla karşılaştı; istasyon Bolşeviklerin kontrolündeydi. Kara-Suu tren istasyonunda indi ve bir çayhaneye yerleşti, çay içip ekmek yedi. Aniden ekmek dilenen yaşlı bir kadın ve bir çocuk gördü. Onların annesi Ajar ve oğlu Erkin olduğunu düşündü. Seslendiğinde, yabancılar oldukları ortaya çıktı. Kanybek, Oş'a doğru atlı kızakla devam etti. Yol boyunca sürücü, Çar Nikolay hâlâ çar mı diye sordu. Kanybek, bir yıl önce tahtını kaybettiğini söyledi. Sürücü, Anarkhan, Sakaday ve Erkin'i tanıyan Muslimakhun'un arkadaşı Mamanazar'dı ve arkadaşının işçi ordusuna gitmiş ama hâlâ dönmemiş olduğunu söyledi.

Oş'a Dönüş Yapan Kanybek Mamanazar, iyi günlerin gelip gelmediğini sordu ve Lenin hakkında bilgi istedi. Kanybek, Lenin'in köylüler, hizmetçiler ve işçiler için bir ülke inşa ettiğini, yani genel olarak ezilenler için çalıştığını söyledi. Mamanazar çok sevindi. Bu 1918 yılıydı, kötü bir hasattan sonra insanlar açlıktan kırılıyordu. Kendisinin de devrimi anlayan birini tanıdığını, fakat Kanybek'in ilk öğretmeni Akmat Mullah'dan bahsetmediğini söyledi. Mamanazar, Kanybek'i bir çayhane yakınında bıraktı; burası aynı zamanda bir kervansaray olarak da hizmet veriyordu. Kanybek, hikayesini genç bir kadına anlattı; kadın, köyünde Kainazar adında zengin bir adam olduğunu ve bir kadının çocuk ve kocasıyla birlikte bir genç kız gördüğünü söyledi. Ertesi gün daha fazla bilgi alacağına söz verdi. Kanybek, pazara yakın çayhanelerden birinde kalmaya karar verdi.

Acı Dolu Bir Kavuşma Kanybek, dar bir sokakta yürürken üç çocuğun kavga ettiğini gördü. Giysileri yırtık olan çocuk dövülüyordu ve Kanybek onu kurtardı. Çocuk, oğlu Erkin'di, ama kendini Belek olarak tanıttı (Erkin) ve babasının adını Akybek (Kanybek), annesinin adını Jamal (Anarkhan) ve halası Sakaday (Sakaday) olarak söyledi. Babasını hiç görmediğini ve cesur Kanybek hakkında bir hikaye anlattığını söyledi, ama bu yanlış bir hikayeydi; Anarkhan onu korumak için söylemişti: Anarkhan ölmüş,

Sakaday ölmüş, herkes ölmüş. Bu hikâyeyi duyan Kanybek yıkıldı; yoğun yağmur altında yürüdü ve çantasını bile bıraktı, çok şanssız hayatını düşündü.

Kanybek'i Aramak Anarkhan neredeyse bir yıl boyunca Oş'ta iyi niyetli Slamjan ve kızı Mukarram ile yaşamıştı. O gün yağmur yağıyordu ve küçük Erkin kayboldu. Slamjan'ın kalbi endişeyle çarptı, ta ki Erkin nefes nefese dönüp Kanybek'i gördüğünü anlatana kadar. Erkin, annesine ailesinin ölümünü Kanybek'e bildirdiğini anlattı. Anarkhan fısıldadı: "O senin baban." Slamjan bile gerçeği öğrenince titredi. Gece boyunca ve sabaha kadar Mukarram ile çayhanelerde aradılar ama bulamadılar. Bir musalla satıcısı, bir sakat adamın içki ve kanyak istediğini, ama sahip olmadığını hatırladı. Bu sırada Kanybek, başka bir köye, arkadaşı Japek'i bulmak için gidiyordu, ailesinin kendisini aradığından habersiz.

Langar Köyünde

Langar'da Kavuşma Kanybek, Langar köyüne vardı ve küçük bir alçak çadır gördü. Orada kalmak istediğini söyledi. İçeri girdiğinde, bir adam ve eşi onu karşıladı; yiyecekleri yoktu ama misafirperver davrandılar. Kanybek çantasını açtı ve ekmek ile üzüm paylaştı, ancak ev sahipleri hiçbir şey sunamamanın utancını yaşadı. Gece, yatak ve battaniye için kamış getirildi. Aniden, yakınlarda bir bıçak fark etti. Bu onun bıçağıydı ve yıllar önce arkadaşına Japek'e vermişti. Kalbi sevinçle atmaya başladı; Japek'i gördüğünü anlamıştı.

Langar'da Umut Langar'da Kanybek eski akrabaları, ilk kayınpederi Chong Koychy ve kayınvalidesi Surmash ile karşılaştı. Hâlâ kızları Begaiym'in hayatta olduğundan habersizlerdi. Kanybek onlara, kızının hayatta olduğunu ve Adyl adında bir adamla evli olduğunu söyledi. Kalpleri sevinçle doldu. Kanybek, Japek ve eşi Aibala'dan bir kulübe yapmalarını istedi. Komşular battaniye ve tabak getirdi. Kil kulübe rahat, sıcak ve genişti. İnsanlar daha iyi bir gelecek umuduna kapıldı. Lenin yönetiminde, yoksullar ve ezilenler sonunda koruma ve adalet bulacaklarına inanıyorlardı.

Tunkatar'ın İkilemi Langar köyünün mullahı Tunkatar, Kanybek'in köyünde olduğu ve onu araması gerektiği bir mektup aldı. Başka bir mektup, anti-Bolşevik propaganda yaymasını söylüyordu. Şeriata göre, Bolşevikler çok tehlikeliydi ve köylüleri beyinlerini yıkıyorlardı. Bir gün, Tunkatar Mullah tarafından davet edilen başka bir zengin adam, Jutake, Bolşeviklerin geldiğini söyledi ve köylüleri birleştirmeye çağırdı. Tunkatar Mullah'ın büyük oğlu da savaşacağını vaat etti. Tunkatar ve Jutake, Japek'i davet etti ve arkadaşlarını getirmesini istedi. Onlardan Kanybek'in adını beklediler, ama Japek bunu açıklamadı.

Kanybek'in İyileşmesi Kanybek, iki koltuk değneğiyle yürüyordu ve bir gün bacağı şişti ve kaşınmaya başladı. Juma, bir zamanlar müzisyen ve komuz virtüözü, aynı zamanda şifacıydı. Otlar getirdi, bir şifa banyosu hazırladı ve Kanybek içinde yıkandı. Ağrı çok şiddetliydi, ama dayanıyordu ve zamanla bacağı iyileşti. Bu arada, genç çoban Temir bir parça et getirdi ve Kanybek için pişirildi. Zor günlerde başkalarının bakımı, onun yavaş yavaş güç kazanmasına yardımcı oldu.

Öfke ve Ayrılık Japek geldi ve Tunkatar ve Jutake'yi Bolşevik "haydutlara" karşı destekleyeceğini söyledi. Kanybek çok öfkeleni ve ona bir zamanlar Sooronbay Bolush ve Aydarbek Datka'yı desteklediğini, bu yüzden Sibirya'ya sürüldüğünü hatırlattı. Sözleri keskin ve acı doluydu. Bunu kaldıramayan Kanybek, Japek'in evinden ayrıldı ve öfke ve anıları birliktte kayboldu.

Langar'da Şüphe Langar köyünün soyluları Tunkatar Mullah ve Jutake, Kanybek'in Japek'in evinde saklandığını düşündü. Sabah akşam adamlar gönderdiler ama hiçbir şey bulamadılar. Tunkatar'ın çobanı ve casusu Temir de Kanybek'in görünmediğini bildirdi. Bir gün, Berdi'nin genç kızını altmış yaşındaki bir adamla evlendirmeye karar verdiler; Berdi, çeyiz olarak sığır aldı. Gittiğinde Temir tekrar geldi ama hâlâ Kanybek'i görmediğini söyledi. Bu arada Japek hasta oldu ve Tunkatar ona Kuran ayetleri içeren bir muska gönderdi. Tunkatar ve Jutake silahlı adam toplamayı planladı ama beklemeyi tercih ettiler, hâlâ Kanybek'i bulmaya kararlıydılar.

Japek'in Evinden Kaçırılan Kanybek Kanybek çeşmeye giderken aniden yakalandı, bağlandı ve bir kızakla götürüldü. Kubat, Temir ve Juma, onu Japek'in evinden alıp Kubat'ın dul kız kardeşi Chynyngul'un evine getirdi. Kubat, kadına adamın çok hasta olduğunu, iyileşmesine yardım edeceğini söyledi ve soru sormamasını tembihledi. Adam sessiz kaldı, hep yatıyordu ve bu gizemi derinleştirdi. Kubat, büyük bir yeraltı çukuru kazdı, üstünü çuval ve eşyalarla örttü ve Kanybek'i yere gizledi. Chynyngul şaşkın ve huzursuz kaldı.

Kanybek'in Gizlenmesi ve Gerçeklerin Açığa Çıkması Bir gün Tunkatar ve Jutake şüphelenerek Chynyngul'un evine geldiler, taziyelerini sunuyor gibi davrandılar. Kadın onları sıcak bir şekilde karşıladı. İçeri oturduklarında birinin yattığını fark ettiler, ama Kubat olduğunu sandılar. Memnun olarak kısa bir dua ile ayrıldılar. Aslında Kanybek onların altında gizleniyordu. Şaşkın Chynyngul cevap istedi. Kubat gerçeği açıkladı. Chynyngul Kanybek'i duyduğuna inanamadı ve öfkeleni. Japek, Tunkatar ve Jutake'yi desteklediği için, Kubat, Temir ve Juma Kanybek'i kaçırmaya karar vermişti.

Derviş Parayı Talep Ediyor Bir zamanlar Aydarbek Datka ve Zunnakhun Bek'den mektuplar getiren derviş, bu kez Tunkatar ve Jutake'nin silahlar için gönderilen parayla ne yaptığını sormak için geldi. Para, Bolşeviklere karşı bir güç oluşturmak için Kaşgar ve Afganistan'daki zenginlerden gelmişti. Kamalbek, derviş, yavaş hareket ettikleri ve Kanybek'i yakalayamadıkları için öfkeleni. Bolşeviklerin Oş'ta aktif olduğunu ve Kanybek'in, acı çeken bir adam olarak onların lideri olabileceğini söyledi. Hızlı hareket etmezlerse, yoksullar ve ezilenler arasında takipçi toplayacağını belirtti.

Kanybek'in Aranışı Devam Ediyor Kanybek'in eşi ve Erkin'in bir zamanlar Slamjan'ın evinde yaşadığı, sonra kaybolduğu öğrenildi. Kızı, Kamal'ın savaşçılarından biriyle evlendirilerek yerleri öğrenildi. Ayrıca Kanybek ve Erkin'in karşılaştığı ama birbirlerini tanımadığı söylendi. Bu haberler Tunkatar ve Jutake'yi endişelendirdi. Kanybek artık sadece bir kaçak değil, aynı zamanda büyüyen bir sembol haline gelmişti. Amaçları netti: onu lider olmadan önce bulmak.

Temir'in Yeminleri ve Berdi'nin Öfkesi Bu arada Temir'in babası Berdi, Tunkatar ve Jutake ile iş birliği yapmayı kabul etti, kızını altmış yaşındaki bir adamla evlendirdi. Temir'in Bolşevikleri desteklemesine öfkeliydi. Temir, sert yetiştirilme şeklini anlattı: bir seferinde köpeğin yanında yatmak zorunda kalmış, bir seferinde kurtlar bir efendisinin koyunlarını öldürünce dövülmüş. Ama yeni bir gelecek olduğunu iddia etti. Berdi, Temir'in Kanybek'in fikirlerini dinleyebileceğini söyledi. Temir tanımadığını iddia etti. Berdi, Tunkatar ve Jutake'nin Kanybek'in başı için güzel bir kız ve çok sayıda sığır vaat ettiğini hatırlattı ve Temir'in Japek, Juma ve Kubat'a karşı harekete geçmesini istedi. Temir yalan yemin etti ve Tunkatar'ın sürüsüne döndü; Berdi ise Surmash ve Chong Koychy'e karşı intikam planladı.

Kanybek'in Gizli Toplantısı Kanybek, Japek, Kubat, Juma, Temir ve diğerlerini dağlarda topladı. Japek, Temir ve Kubat'tan arkadaşlarını ve yoldaşlarını birleştirmelerini ve Bolşeviklerin altında bir araya gelmelerini istedi. Ertesi Pazar Oş'ta buluşup yeni sistemi öğrenmeleri gerekiyordu. Ancak Kanybek, hepsinin aynı yerde toplanmaması gerektiğini söyledi. Birden Berdi'yi hatırladılar, Temir'e göre Berdi zarar planlamıştı. Berdi yakalandı ve bağlandı. Temir derin bir utanç hissetti, Juma ve Chong Koychy Berdi'nin ne zararı olduğunu sordu. Berdi sessiz kaldı. Kanybek onlara dikkat çekmemek için kendisini Aziz olarak çağırımlarını söyledi.

Akmat Mullah

Akmat Mullah'un Gizli Görevi Akmat Mullah, Tashkent'ten dilenici kılığıyla Bolşevik fikirlerini yaydı. Orada uzun süre yaşadığı için Özbekçe'yi akıcı konuşuyor ve fark edilmeden hareket ediyordu. Bir gün, bir kadın geldi: Tunkatar'ın savaşçıları, Aydarbek Datka'nın oğlu Karabek'e katılmıştı. Kadın, Anarkhan'a bir zamanlar yardım etmiş olan Olmaskhan'dı. Tunkatar'ın Özbek eşine hizmet ediyor ve intikam almak istiyordu. Adigine Starchy, bir zamanlar Akmat Mullah'dan şikayet etmiş ve onu tutuklatmıştı, ancak Mullah tanınmamıştı. Bu arada Mullah, halk arasında gizli işine devam etti.

Akmat Mullah Kaçıyor Akmat Mullah, kocasını veremden kaybetmiş Rus dul Anna'nın evinde kaldı; Anna Bolşevik fikirlerini yaymaya devam ediyordu. Bir gün Salamatkhan geldi, Anna'nın sakat bir adamla evlenip evlenmediğini sordu; yani Akmat Mullah. Anna bunu reddetti ve evini ve yeraltı ambarını göstermeye çalıştı, ama Mullah yoktu. İki adam avluda arama yaptı, Mullah sessizce ağaçların arasında saklandı. Mamanazar, Muslimakhun'un arkadaşı ve Anna'nın Bolşevik ekibinin parçası, adamların Mullah'ı aradığını fark etti. Mullah'ı arabaya kaldırdı ve at onu güvenle başka bir yere götürdü.

Akmat Mullah Ortaya Çıkıyor ve Silahlar Ele Geçiriliyor Akmat Mullah, Zulfukhor adını kullanarak köydeki tüm erkekleri tanıdı, Kanybek hariç. Chong Koychu'ya yaklaştı ve gerçek kimliğini açıkladı. Kanybek onu karşıladı, gözyaşlarıyla kavuşma yaşandı. Bu sırada Tunkatar, Jutake ve Kamiljan, Tunkatar'ın dördüncü Özbek eşiyle birlikte yemek yiyordu. Aniden Mamanazar, Kanybek, Japek, Kubat ve Temir içeri girdi. Silahların bulunduğu kutunun anahtarlarını istediler. Kanybek zamanın kısa olduğunu söyledi. Tunkatar anahtarları verdi, depo boş kaldı. Kamalbek geldi ve Tunkatar ve diğerlerinin tüm silahları kaybettiğini görünce şok oldu.

Sovyet İktidarına Karşı İsyancılar

Oş'ta Sovyet İktidarı Mücadelesi Aydarbek Datka'nın oğlu Karabek, Oş'ta Sovyet yönetimine karşı güçlü bir isyancı haline geldi. Birçok kişi ona katıldı; bazıları gücüne inandığı için, bazıları ise korkudan, çünkü adamları sıradan insanlar arasında terör yaymaktaydı. Kanybek ve yoldaşları, eski cezaevi arkadaşı Kaptan Zheleznov'un komutasında Sovyet Kızıl Ordusu'na katıldılar. Zheleznov, her köyde bir devrim komitesi kurulması gerektiğini söyledi; aksi takdirde Basmacılar, öldürme, yağma ve hayvanları almak gibi şiddetlerini sürdürecekti. Sapar, bu komitelerden birinin başına getirildi. Kanybek'in grubu, Karabek'in destekçilerinden Maty'nin hayvanlarını topladı; Sapar ise yeni Sovyet sistemini kafası karışık köylülere anlattı.

Kanybek Geçmişle Yüzleşiyor Kanybek'in ilk kayınpederi Chong Koychu, insanların Kanybek'i sorup görmek istediğini söyledi. Bir gün, Kanybek ve ekibi Maty'nin evine geldi ve Sooronbay Bolush'un kızı olan eşini gördü. O, bir zamanlar düğünde Kanybek ile şarkı söylemeyi reddeden ve onu köle olarak adlandıran kadındı; bu, onun Sibirya'ya sürülmesine yol açmıştı. Şimdi karşısında duruyordu, hâlâ kibirli ve aynı sözleri tekrarlıyordu. Kanybek öfkeleni ve onu cezalandırmak istedi, ama kendini tuttu ve gerek olmadığını söyledi; çünkü Sovyet yönetiminin gelmesiyle zaten cezalandırılmış olacaktı.

Kendi İnsanları Arasında Tanınmayan Kanybek Kanybek'in Kızıl Ordu birliği dinleniyordu. Bazı erkekler, her zaman kadınlar tarafından yapılan giysi yıkama işine alışkın olmadıkları için zorlanıyordu. Kanybek bir komuz (Kırgız telli çalgısı) çaldı ve herkes melodiyi tanıdı, ancak birçoğu onun bizzat Kanybek olduğunu hâlâ bilmiyordu. Ateşin etrafında askerler Kanybek'in cesaretinden söz ediyordu ve gerçek adamı görmek istiyorlardı. O sırada, hâlâ derviş kılığına girmiş ve Karabek'e yardım eden Kamalbek, boğazdan geçiyordu. Kanybek onu fark etti ve getirilmesini emretti. Kamalbek, kendini dolaşan bir dilenci olarak tanıttı; mabetlerde, kutsal yerlerde ve mezarlıklarda dua ettiğini söyledi. Şüpheli olmasına rağmen Kanybek onu serbest bıraktı.

Tanınmayan Baba ve Oğul Kubat, gözleri bağlı genç bir çocuğu getirdi. Kanybek onu çözdü ve kim olduğunu sordu. Çocuk, Aydarbek Datka'nın oğlu Karabek'e karşı savaşmak istediğini söyledi. Parlak ve düşünceli görünüyordu; Kanybek daha önce onu görmüş gibi hissediyordu ama hatırlamıyordu. Çocuk, kendi oğlu Erkin'di; bir zamanlar Oş'ta görmüştü ama hatırlamamıştı. Erkin, Anarkhan'ı yaşlı bir çiftin yanına bırakmış ve babasını bulmak için Kızıl Ordu'yu aramaya gitmişti. Kendini Belek olarak tanıttı ve babasının sürgünde bacağına kaybettiğini söyledi. Kanybek, çocuğu öğrenmek için Akmat Mullah'a Oş'a bir mektup yazdı ve bir adamla onu oraya gönderdi; eğer iyi çıkarsa geri getirilmesini söyledi.

Basmacılar Karşı Hile Devrim komitelerinin kurulduğu köylerde insanlar ve hayvanlar güvendedi, ancak Sovyet yönetimi olmayan bölgelerde Basmacılar terör estiriyordu. Kebek ve Sapar bir plan geliştirdi. Kebek, Sapar'ı Karabek'in yanına getirmiş gibi yaptı, sanki arkadaşymış gibi davrandı. İki Basmacı Sapar'ı bağlamaya çalıştı, ancak Kebek onlara vurdu. Sadece muhafız oldukları için kampı

açtılar ve liderler teslim oldu. Karabek onları bekliyordu, adamlarının artık Kızıl Ordu'nun elinde olduğunu fark etmeden. Daha sonra, Kanybek, genellikle derviş kılığına giren bir yabancı casusun Karabek'e yardım ettiğini öğrendi ve onu serbest bıraktığı için pişman oldu.

Berdi, Kanybek ile Karşılaşıyor Bir gün, Temir'in babası Berdi, karısının öldürülmesi ve kızının kaçırılmasından dolayı öfkeyle Kanybek'in kampına geldi. İnsanlar Kızıl Ordu'dan olduklarını iddia ettiler. Oğlunu Kanybek'in ekibinde görünce Berdi, oğlunun elini vurdu. Temir, babasına yalvardı ve Berdi durduruldu. Yine de, Kızıl Ordu'nun kimseyi bağışladığına inanamadı. Öfke ve umutsuzlukla dolu olan Berdi, kızını bulmaya kararlıydı; sadece Karabek'in ona yardımcı olabileceğine inanıyor ve şüphe ve öfkeyle dolu bir zihinle yola çıktı.

Karabek'in Mağaradaki Zorbalığı Karabek, mağarada dinleniyor, esirleriyle alay ediyordu. Berdi'nin kızı Jamal'a ellerini ovuşturmasını emretti, ancak Jamal kayıtsız yaptı. Öfkelenen Karabek, onu tekmeledi. Başka bir kadın, onun ellerini ovuşturarak haber getirmeye çalıştı, ama haber yoktu. Juma, gizlice Kanybek'in casusu, hiçbir güncelleme getirmedi. Adamları Kızıl Ordu adına suç işler, tahıl toplar ve köylüleri korkutuyordu. Karabek, İslam ve Türk halkının birliği için savaştığını iddia ediyordu. Köylüler, gördükleri korkunç olaylar nedeniyle Kızıl Ordu'yu küçümsemeye başladı.

Karabek'in Oş'taki Son Direnişi Karabek, artık mağarada mağlup olarak oturuyor, kadınlarla vakit geçiriyor ve birini Kızıl Ordu'ya tuzak olarak göndermeyi planlıyordu. Bu sırada Sooronbay Bolush, Celalabad bölgesinden Momun Korbashy'nin Karabek'e katıldığını bildirdi. Hâlâ derviş kılığında olan ve Kaşgar ve Afganistan'dan isyancı destekçiler için haberci rolündeki Kamalbek geldi. Karabek'e, zengin bir Kırgız olan Akun'un oğlu olduğunu, İstanbul'da eğitim gördüğünü ve Oş'ta güç konsolide etmesine yardım ettiğini söyledi. Karabek'in Kamalbek yardımıyla yönetimi sadece bir hafta sürdü. Öfkelenen Kamalbek, sağladıkları tüm silahların boşa gittiğine öfkelenildi. Karabek, Kızıl Ordu'ya hangi Kanybek'in liderlik ettiğini sordu. Kamalbek öfkeyle açıkladı: Komutan Aziz Akhmedov, yani bir zamanlar Aydarbek Datka tarafından sürgüne gönderilen Kanybek'ti ve Sibiry'a'da devrimci fikirler öğrenmişti.

Juma'nın Ölümcül Görevi *Kanybek'in ordusunda olan Juma*, Karabek için bir casustu. Gelip Aziz Akhmedov'un (Kanybek) güçlendiğini, beş yüz asker ve yeterli silah komutasıyla hazır olduğunu bildirdi. Eğer Karabek'in kampını keşfederse onları yenebilecekti. Karabek korkmadığını söyledi, ancak Kamalbek stratejik düşünceleri ve yer değiştirmeleri gerektiğinde ısrar etti. Yanında bir Rus savaş subayı, Kosolapov'u getirmişti, onları eğitmesi için. Juma, karısına bırakılan iki milyon Rus rublesi için teşekkür etti. Kamalbek ona fildişi kaplamalı bir hançer verdi ve Zheleznov ile Aziz Akhmedov'u (Kanybek) öldürmesini emretti. Juma sarsıldı. Kamalbek, başarısız olursa ailesinin ve akrabalarının öleceğini söyledi. Süre Cuma gecesi idi.

Jamal'ın Trajik Sonu Karabek, Kamalbek'in sert eleştirisine öfkelenince, yer değiştirmeye hazırlanan kendi adamlarına öfkesini yöneltti. O sırada Berdi, Kızıl Ordu'dan geldi; karısı Totu'nun öldürüldüğünü ve kızı Jamal'ın kaçırıldığını iddia etti, suçun Kızıl Ordu'da olduğunu söyledi. Karabek, neden kendi oğlu Temir'i vurduğunu sordu. Berdi, onu cezalandırdığını söyledi. Yumuşak konuşan Karabek, Berdi'nin güvenini kazandı ve kalbini yumuşattı. Berdi giderken, Jamal aniden ortaya çıktı ve Karabek tarafından kaçırılıp tacize uğradığını bağırdı. Berdi ona inanmayı reddetti, Karabek'in iyi biri olduğunu söyledi. Umutsuzca, Jamal bir kayadan atladı. Berdi ona koştu, cansız bedenini kaldırdı ve dayanılmaz bir üzüntü içinde ağladı.

Yeni Gelenler ve Peçeli Kadınlar Temir'in yarası henüz iyileşmemişken, Kanybek ve bir yoldaşı Basmacılar'ın tuttuğu toprakları gözlemlemek için yola çıktılar. Yolda, sıkıntıdan yıpranmış beş fakir adamla karşılaştılar. Adamlar, Kızıl Ordu'yu aradıklarını, çünkü birinin kuzey Kırgız topraklarındaki Naryn bölgesinde Bolşevikler hakkında bilgi öğrendiğini, güneğin hâlâ Basmacılar ve zengin yöneticiler altında olduğunu söylediler. Kanybek onları katılmaları için karşıladı. Yolda dört peçeli kadın gördüler. Kanybek şaşırdı; göçebe Kırgızlar arasında kadınlar peçe takmazdı.

Aldatma ve Yakalanma Peçeli figürler, Basmacılar'ın esiri olduklarını bağırdı ve Gulcho köyüne götürülmelerini istediler. Aralarından yalnızca biri gerçek bir kadındı; diğerleri erkekti ve ikisi kılık değiştirmiş Basmacıydı. Toplam beşti. Kanybek gerçeği öğrenmek için yaklaşıncı, iki Basmacı onu yakaladı ve bağladı. Şiddetli bir mücadele çıktı. Yoldaşı iki Basmacı'yı öldürdü, ama kendisi diğerleri tarafından yere düşürüldü. Kaos sırasında Kanybek bağlı kaldı. Satar onu bir ata koydu ve götürdüler; geride sessizlik, kan ve kırılmış güven kaldı.

Erkin Babasını Kurtarıyor Erkin, Akmat Mullah'a gitti ve Kanybek'in oğlu olduğunu öğrendiler. Ona babasının Aziz Akhmedov'un ordusunda olduğunu söylediler ama gerçeği açıklamadılar. Para ve giysi verildi; Erkin bekleyemedi ve Langar'a gitti. Akmat Mullah, Aziz Akhmedov'a (Kanybek) bir mektup gönderdi, Erkin ve annesinin orada olduğunu söyledi. Langar'a ulaşıncı, Erkin ve Anarkhan Kızıl Ordu'nun yerine gittiler ve bağlı bir asker gördüler. Onu, nöbetçi uyurken serbest bıraktılar. Aslında Kanybek'ti. Anarkhan sahte bir isim verdi. Kanybek ata binerken, Erkin onu tanıdı ama mektubu veremedi.

İhanet ve Kaçırılan Fırsat Kamalbek ve Karabek, Alay bölgesine daha derinlemesine ilerleyip Buloolu köyüne yerleşti. Onları takip eden kâşifleri kandırdılar ve üç Kızıl Ordu mensubunu, Kebek (Karabek'in akrabası) ve sadık devrimci asker Semenov dahil, öldürdüler. Aziz Akhmedov (Kanybek), yerlerini çok geç öğrendi; güçleri geldiğinde, çoktan Askaly merasına taşınmışlardı. Juma, her iki taraf için de hizmet ederek Aziz Akhmedov'u (Kanybek) ve Kaptan Zheleznov'u öldürmeye hazırlanıyordu. Hançerini kaldırırken Temir müdahale etti. Juma bunu bir hediye gibi gösterdi ve Kanybek ona güvenerek, Temir'in uyarısını dikkate almadan silah ve mermilerle geri verdi.

Kanybek'in Tatlı-Acı Sevinci Aniden, Kaptan Zheleznov bir devlet yetkilisine tuhaf bir hikâye anlattı; Aziz olarak bilinen Kanybek'in yaşamını paylaştı. Yetkili, Kanybek'in tüm ailesinin güvende olduğunu ve hatta kız kardeşinin Taşkent'te bulunduğunu açıkladı. Karısı adını değiştirmişti ve yanlarına gelen çocuk, Kanybek'in oğlu Erkin'di. Acı ama sevinçli bir şekilde Kanybek ağladı. Orduda görev yapan Rus hemşire Natasha, ailesinin güvende olmasını kutladı. Yerel devrim komitesinden Sapar, durumu rapor etti ve zenginler ile fakirler arasında yeni anlaşmayı açıkladı: altı gün çalışma, bir gün izin ve kurallara uymayanlar için cezalar.

Basmacı Tehdidi ve Juma'nın Sınavı Uch Dobo köyünden yaşlı bir adam olan Turdubek, Basmacıların köylerini terörize ettiğini bildirdi. Turdubek, Kanybek'in ilk eşi Begaiym'in kocası Adyl'in babasıydı. Kanybek ona teşekkür etti ve ordusuna harekete geçmelerini emretti. Aniden, Juma Kanybek ve Zheleznov'u vurmak istedi; ancak Temir onu durdurmak için hareket etti. Herkesin şaşkınlığına, Juma'nın silahı boştu. Kanybek sakın bir şekilde silahın sadakat sınavı olarak boş verildiğini açıkladı. Gerilim azaldı ve ordu kendini hazırladı; tehlikenin yakın olduğunu biliyorlardı ama liderlerinin bilgeliği potansiyel bir ihaneti ders haline getirmişti.

Karabek ve Kamalbek'in Zulmü Kamalbek eşliğinde Karabek Korbashy, Aydarbek Datka'nın köyünü ziyaret etti. Hâlâ güçlü ve zalim olan Aydarbek Datka, Kamalbek'in üç Kızıl Ordu mensubunu öldürdüğünü, bunlar arasında Kebek'in de olduğunu övünerek dinledi ve Kaşgar'dan daha fazla silah gelmesini bekledi. Aydarbek Datka, ordularına beş yüz kişi toplamayı planladı. Karabek, Kebek'i hain ilan etti ve oğlunu öldürmek için evine gitti. Turdubek'in Basmacıların gelişini Kızıl Ordu'ya bildirdiğini öğrenince, Karabek Turdubek'in oğlu Adyl'i öldürdü. Karısı Gulaiym (Begaiym) onları kınadı, zalimliğini ve Kanybek ile kendisine verdikleri acıyı dile getirdi. Şaşkın olanlar, onu darp ederek ağzını kestiler. Fakir köy yandı ve her yere korku yayıldı.

Kızıl Ordu'nun Gelişi ve Köyün Kederi Aniden, Kızıl Ordu'nun yaklaştığı duyuruldu. Karabek, Aydarbek ve Kamalbek, savaşçılarıyla birlikte kaçtı. Uzun süre Kızıl Ordu'dan korkacak şekilde beyinleri yıkanmış sıradan insanlar perişan oldu; birçok ev çoktan yanmıştı. Yaşlı Turdubek, sakın bir şekilde korkmamalarını söyledi ve insanlar onu dinledi. Oğlu Adyl'in öldüğünü ve gelini Gulaiym'in, yani Kanybek'in ilk eşi Begaiym'in dilinin kesildiğini öğrendiğinde büyük bir acı kapladı. Chong Koychu, kaybolan kızını onun içinde tanıdı ve Aziz Akhmedov Kanybek, ilk eşi için ağladı. Hemşire Natasha, Gulaiym'in ölmekte olduğunu söyledi. Turdubek, torunlarını aldı. Aziz Akhmedov Kanybek, onurlu

cenazeler düzenledi ve köyün devrim komitesine Esen'i atadı; bu Sovyet iktidarının kurulmasını simgeliyordu. Köy derin bir keder içindeydi.

Turdubek'in Köyüne Yolculuk Kubat, Anarkhan ve Erkin'i Turdubek'in köyüne götürdü. Anarkhan, Adyl ve eşi Gulaiym'in bedenlerine ağladı; bir zamanlar onlara yardım etmeye çalıştıklarını ve hatta açlıktan kurtardıklarını hatırladı. Begaiym'i iyi bir kadın ve Kanybek'in ilk eşi olarak andı. Chong Koychu, olan biteni anlayamadı. Gözyaşları içinde Anarkhan gerçek adını açıkladı: "Benim adım Anarkhan." Şaşkınlık ve hayret her yerde yayıldı; saklı gerçekler, kaybedilen hayatlar ve acı nihayet ortaya çıkmıştı.

Güçlerin Bölünmesi Aziz Akhmedov (Kanybek), ordunun iki kola ayrılmasını emretti: birincisi onları takip etmek için, ikincisi gerektiğinde tekrar birleşmek üzere başka bir rotaya. Keşif sırasında askerleri fark etti ve adamlarını gözlem için gönderdi. Bunlar, Kızıl Oş Devrim Askeri Konseyi tarafından ek güç olarak gönderilmişti; Komutan Mikhail Frunze imzasıyla. Aralarında, Kanybek'in Sibiry'a'dan eski arkadaşı ve kız kardeşi Sakaday'ın kocası Muslimakhun da vardı. İlk başta birbirlerini tanımadılar, ancak Muslimakhun Uygurca konuşunca Kanybek tanıdı; tanıma ve rahatlama duygusu sardı onu.

Karabek'in Yenilgisi Kızıl Ordu, Karabek Korbashy'nin güçlerini üç yönden kuşattı. Kan dökülmeden teslim olmaları istendi, ancak yerine ateş açtılar. Güçleri sınırlıydı ve kısa süre sonra Kızıl Ordu her yandan üzerlerine gelince ezildiler. Kaçacak yer kalmayınca Karabek teslim oldu. Kanybek yanına gidip tanıyıp tanımadığını sordu. Karabek hayır dedi. Kanybek, "Benim, Kanybek, eski kölen" dedi. Karabek affını istedi. Kamalbek bağlandı ve rolünü inkâr etti, ancak diğerleri onun silah sağladığını açıkladı. Kosolapov, yakalananlar arasında Zheleznov tarafından tanındı. Sooronbay Bolush, Kanybek'in karşısında sessizce durdu. Hepsisi devrim komitesi mahkemesine gönderildi. Aydarbek Datka da mahkemeye getirildi.

Yeni Düzenin Şafağı Kanybek, devrim bayrağının çekilmesini emretti ve bununla birlikte Sovyet iktidarı, güney Kırgız topraklarında kuruldu. Uzun süren baskının gölgesi solmaya başladı. Kubat, Anarkhan ve Erkin'i getirdi ve nihayet Kanybek ailesiyle yüz yüze geldi. Koca ve karı, baba ve oğul, gözyaşları ve sessiz sevinçle dolu bir anda birleşti. Halk arasında yeni bir umut doğdu. Lenin'in öğretileri, karanlıktan sonra ışık gibi yayıldı; eşitlik ve onuru vaat ediyordu. Kanybek onlara acı zamanların sona erdiğini ilan etti. Ve o kırılğan ama güçlü anda, bir zamanlar baskı altında ve sessiz kalan sıradan insanlar, özgürlüğün ilk nefesini hissetti.

KARAKTER ANALİZİ

Kanybek (Aziz Akhmedov)

Kanybek (Aziz Akhmedov), yoksulluk ve kölelik içinde doğdu, çocuk yaşta ailesinden alındı ve sert muameleye, Sibiry'a'ya sürgüne ve sevdiklerini kaybetmeye maruz kaldı. Baskı ve adaletsizlik deneyimleri onu bir devrimci lider hâline getirdi. Tipik ideolojik devrimcilerin aksine, Kanybek başlangıçta siyasi teoriden değil, kişisel acıdan motive olmuştu. Sibiry'a'daki hapis hayatında gizlice sosyal değişimle ilgili mektuplar okuyup yazışmalar yaptı, zamanla Bolşevik fikirlerini özümsemişti. Döndüğünde, köylülere korumak, Karabek Korbashy ve diğer zalimleri durdurmak ve bölgede Sovyet iktidarını kurmak için yerel güçleri örgütleyen bir askeri lider oldu.

Güçlü Kanybek bir zamanlar naif ve deneyimsizken, Sibiry'a'daki süreci onu güçlü, disiplinli ve düşünceli bir lider hâline getirdi. Hapis öncesinde kolayca güvenirdi, hatta daha sonra kendisine karşı plan yapan Sooronbay Bolush gibi kişilere bile. Sibiry'a sürgününün zorlukları, baskının ve toplumsal sistemdeki acımasızlığın gerçeklerini öğretti. Anladı ki anlamlı değişim, eski adaletsiz sistemi yıkmayı ve yenisini kurmayı gerektiriyordu. Bolşevik fikirleri benimsedi, devrimci mücadelenin fedakârlık, sıkıntı ve kişisel kayıp gerektirdiğini kabul etti. Döndüğünde, bu dersleri stratejik olarak uyguladı. Göçebe arkadaşlarından askerler topladı; bu askerler daha sonra Kızıl Ordu'nun önemli bir parçası oldu. Doğal zekâsı ve disipliniyle, askeri sanatın kurallarını öğrendi, güçlerini dikkatle planlayıp organize etti. Bu çabalarla Kanybek, naif bir gençten, cesaret, zekâ ve ahlaki inancı birleşmiş kararlı bir askeri devrimciye dönüştü.

Ahlaki Askeri bir lider olmasına rağmen, Kanybek adalet ve ölçülülük duygusuna sahiptir. Masumları korur, başkalarının onurunu gözetir ve hayat ve ölüm durumlarında bile güç kötüye kullanılmaz. Maty'nin evine gittiklerinde ve Sooronbay Bolush'un kızıyla karşılaştıklarında, düğünde kendisine köle dediği kadına öfkelenmesine rağmen, Kanybek kendini tutar; kişisel intikam yerine Sovyet düzeninin adalet getireceğini bilir. Karabek Korbashy'ye karşı düzenlenen harekâta, Kızıl Ordu Karabek'in güçlerini kuşattı ve teslim olmalarını istedi. Karabek direndi ve ateş açtı; sınırlı güçleri kısa sürede ezildi. Ardından Kanybek, eski köle olduğunu açıklayarak Karabek'e affetme şansı verdi. Diğer komplocular, Kamalbek ve Kosolapov, tanındı ve devrim mahkemesine getirildi. Sooronbay Bolush ve Aydarbek Datka da yargılandı; Kanybek onlara alay etmedi veya hakaret etmedi. Artık olgun ve bilge olan Kanybek, adaleti Sovyet sistemi aracılığıyla sağladı ve geçmişte kendisine zarar verenlere bile adil davranmayı başardı.

Karakterdeki Paralellikler

Kasymaly Jantoshev'in Kanybek'i ve Tologon Kasymbek'in *Flourishing* adlı eserindeki Toktogul Satylganov, erken yaşta zorluk ve baskı yaşamışlardır. Toktogul, zengin bir yerel efendi için çobanlık yaparken adalete ve ezilenlere karşı güçlü bir duygu geliştirmiştir. Kanybek ise yoksulluk ve kölelik içinde doğmuş, zengin Kırgız soylularının zalimliğine ve Sibiry'a sürgününe maruz kalmıştır. Her ikisi de Sibiry'a'daki zorlukları ve kişisel kayıpları yaşamıştır. Toktogul ailesini kaybetmiş, Kanybek'in annesi hapis sırasında ölmüştür.

İkisi de direnç, ahlaki inanç ve sebat açısından birbirine paraleldir. Toktogul mücadelelerini şiir ve şarkı yoluyla ifade etmiş, feodal seçkinleri ve çarlık yetkililerini eleştirmiş, toplumu kültürel olarak etkilemiştir. Kanybek ise doğrudan eyleme geçerek ezilenleri korumuş ve zalimlerle yüzleşmiştir. Yöntemleri farklı olsa da – kültürel direniş ile silahlı liderlik –, acı, adaletsizlik ve dayanma deneyimleri net bir paralellik oluşturur; kişisel baskının hem sanatsal hem de devrimci tepkileri tetikleyebileceğini gösterir.

Sadık Sibiry'a'da, sert ve acımasız koşullar altında bile, Kanybek arkadaşlarına karşı sadakatini korur. Etrafındaki herkese saygı gösterir ve özen gösterir, kimseyi asla ihmal etmez veya eleştirmez, sürgün sırasında bile dayanışma duygusunu sürdürür. Ivanov gibi hasta olanlara yardım eder, kimsenin ihtiyaç zamanında terk edilmesine izin vermez. Sibiry'a'dan dönerken, Kazak bir kadının evinde Kaptan Zheleznov'a bile yardım etmeye çalışması, sadakatinin yalnızca arkadaşlarına değil, yardıma muhtaç herkese yayıldığını gösterir. Tüm durumlarda Kanybek, arkadaşlarının yanında durur; cesareti, sarsılmaz bağlılığı ve ahlaki bütünlüğü ile birleşir.

Anarkhan

Anarkhan, Kaşgar'da zengin bir ailenin kızı olarak şehir hayatında görece iyi koşullar altında büyüdü. Üvey annesinin düşmanlığına rağmen, çocuklukta Samsakhun ve Aybadak adlı hizmetçilerden sevgi ve duygusal destek gördü; bu kişiler onun karakterinde önemli rol oynadı. Hayatı, Kanybek ile evlenme kararıyla değişti; köy yaşamından gelen ve köle olan bir adamla evlenerek, konforu geride bırakıp belirsizliklerle dolu bir hayat seçti. Kanybek'in tutuklanması ve Sibiry'a'ya sürgün edilmesinin ardından, Anarkhan hayatta kalmak için yalnız kaldı. Osh'a taşındı ve oğlu için yoksulluk, istikrarsızlık ve sürekli sosyal baskı altında mücadele etti. Evler arasında taşınmak zorunda kaldı, kendini ve çocuğunu yaşatmak için çok çalıştı. Güçlü erkekler tarafından evlenmeye zorlanma tehdidi ve aşağılanmalara maruz kaldı, ama onurunu korudu ve Kanybek'e sadık kaldı; Kanybek ona yeniden evlenebileceğini yazsa bile. Farklı bir isimle yaşadı, dikkatli ve dayanıklı olarak hayatta kaldı. Bir noktada, Kanybek'in bağlı olduğu halde kurtarılmasına bile yardımcı oldu; bu, sadece dayanıklılık değil, cesaret ve kararlılık gösteriyordu.

Sadık Anarkhan, Kanybek'in tutuklanması ve sürgün nedeniyle uzun süre ayrı kalmalarına rağmen ona sadakatini sürdürdü. Genç, güzel ve yetenekli olmasına rağmen, bu nitelikler sadakatini gölgelemeye izin vermedi. Osh'tan Kainazar adında zengin bir adam onunla evlenmek istedi, ancak ihanet riskinden kaçmak için kaçtı. Daha sonra başka bir güçlü adamın oğlu Mamahasarip onu takip etti, ama Anarkhan kararlı bir şekilde reddetti. Bu zorluklar boyunca kendi onurunu ve Kanybek'in itibarını korudu; sadakatinin yalnızca duygusal değil, aynı zamanda ahlaki ve aktif olduğunu gösterdi; kararlarında, davranışlarında ve baskı altında cesaretinde ortaya çıktı.

Dayanıklı Anarkhan hayatı boyunca olağanüstü dayanıklılık gösterdi. Genç yaşta üvey annesi Supakhan'ın tuzakları ve planlarına karşı mücadele etti, Kanybek'i zayıflatmaya çalıştı. Kanybek Osh'ta hapsedilirken sabırla bekledi, köy diğerlerinin terk etmesine rağmen kararlı kaldı. Daryakhan ile birlikte köyü silahla korudu, cesaret ve kararlılık gösterdi. Açlık, yoksulluk ve sürekli sosyal baskıya rağmen şikâyet etmedi. Maharetli bir çeyizci olarak ün kazanmasına rağmen, güvenliğini tehdit eden evlilik tekliflerini reddetti, gözyaşı dökmeyi, asla boyun eğmedi ve zorluklar karşısında duygularını ve davranışlarını her zaman kontrol etti.

Merhametli Anarkhan, Kaşgar'da zenginlik ve şehir konforu içinde büyümesine rağmen, fakirlere tepeden bakmadı ve sosyal statüsü düşük olanlara kötü davranmadı. Kayınvalidesine sevgi ve saygı gösterdi, Sakaday'a yardım etti ve evlenmesini sağladı. Merhameti aç ve dezavantajlı olanlara da uzandı: bir keresinde Langar'ı ziyaret ederken Totu ve kızının yiyeceği olmadığını gördü, ekmeklerinden birini onlara verdi. Merhameti, cömertliği ve başkalarına olan ilgisi çevresindekilerin saygısını ve hayranlığını kazandı.

Paralellikler: Anarkhan ve Nadezhda Krupskaya

Anarkhan, Rus devrimci ve Vladimir Lenin'in eşi Nadezhda Krupskaya ile karşılaştırılabilir. Anarkhan, Kaşgar'da şehir hayatında görece iyi koşullarda büyüdü. Üvey annesinin düşmanlığına rağmen, Samsakhun ve Aybala'dan sevgi ve destek gördü; bu durum onun iyilik ve dayanıklılık duygusunu şekillendirdi. Kanybek, köy yaşamından gelen bir köle olduğundan cesur bir şekilde evlendi ve konforu geride bıraktı; hayatı kısa süre sonra zorluk ve belirsizlikle dolacaktı. Krupskaya ise genç yaşta devrimci faaliyetlere dahil oldu. Gizli Marksist çevrelere katıldı, işçileri organize etti ve siyasi fikirleri yaydı. Sürgün yıllarında Lenin'in yanında kaldı, yazışmalara yardımcı oldu ve diğer devrimcilerle bağlantıyı sürdürdü. Hayatı sertti; izolasyon, yoksulluk ve sürekli hareketle işaretlendi, ancak disiplin ve bağlılıkla bu zorluklara göğüs gerdi. Bolşevikler iktidara gelince, eğitim, okuryazarlık kampanyaları ve okul reformları üzerine çalıştı; toplumsal değişimin hem siyasi güç hem de eğitilmiş bir nüfus gerektirdiğine inanıyordu. Benzer şekilde, Anarkhan da kendi bağlamında bir tür devrimci olarak görülebilir. Supakhan, Zunnakhun ve Kerimakhun gibi baskıcı erkeklerle karşı mücadele etti ve Kanybek'i Aydarbek Datka, Sooronbay Bolush ve diğer zalimlere karşı destekledi. Krupskaya gibi, Anarkhan sadakat, dayanıklılık ve eşinin yokluğunda zorluklara katlanabilme yeteneğini gösterdi. Açlık içinde bile Kanybek'i asla ihmal etmedi ve hem ailesini hem onurunu korudu.

Muslimakhun

Muslimakhun, Kanybek'in sadık ve zeki bir yoldaşıdır. Aslen sekiz yıl hapis cezası çeken Muslimakhun, Kanybek Sibirya'ya sürüldüğünde cezasının sonuna yaklaşmıştı. Rusça öğrenmiş ve Kanybek'in tercümanı olarak görev yapmıştır; hem hapis hanedeki hem de sonrasındaki süreçte Rusça, Uygurca ve Kırgızca dillerinde iletişimi sağlamıştır. Tıpkı Kanybek gibi, o da adaletsizlik yaşamış ve Sibirya'ya sürülmüştür. Daha sonra Kanybek'in kız kardeşi Sakaday ile evlenerek, hem kişisel hem de ailevi bağlarını güçlendirmiştir.

Sadık Muslimakhun, Kanybek'e karşı sarsılmaz ve fedakâr bir dosttur; sadakati her davranışında kendini gösterir. Sibirya'dan Kanybek'in mektuplarını Anarkhan'a iletir, kişisel risk almasına rağmen hayatı bağlantıları sürdürür. Mamahasarip'in oğlunun Anarkhan'a saldırısını engeller ve Zunnakhun'un ona büyük bir ödül koyduğu Kamiljan'ın evinden kaçmasına yardımcı olur. Tehlikeli zamanlarda Anarkhan ve oğlu Erkin'e yiyecek ve koruma sağlar. Daha sonra Kanybek'in kız kardeşi Sakaday ile evlenerek aile bağlarını güçlendirir ve nihayetinde Kanybek'in ordusuna katılır, bir bölüğün komutasını üstlenir ve devrimci mücadeleye doğrudan katkıda bulunur.

Ezilen Sibirya'dan sağ çıkmasına rağmen, Muslimakhun hâlâ baskı altındaydı. İki oğlu olan zengin Kainazar'a hizmet etmek zorundaydı. Kainazar'ın oğulları ile başka bir zengin adamın oğulları arasında bir anlaşmazlık çıktığında, Kainazar durumu kendi lehine kullanır. En iyi atlarından birini kendine alır ve Muslimakhun'u iş ordusuna katılmaya zorlar. Direnmeyi göze alamaz; aksi takdirde tekrar hapse gönderileceğini bilir ve itaat etmek zorunda kalır.

Koruyucu Muslimakhun'un koruma ve kararlılık örneklerinden en çarpıcı olanı, Anarkhan'ı korumasıdır. Asalkhan, erkekleri eğlendirerek para kazanan ve aracılık yapan skandal bir kadındır; Mamahasarip'in oğlu, Anarkhan'ı ablasının çeyizini hazırlama bahanesiyle kandırmasını emreder. Anarkhan reddettiğinde, Asalkhan iftira atmakla tehdit eder ve hatta şehri yöneten hâkimin dikkatini çeker. Şaşkın ve öfkeli olan Anarkhan, "Asla, asla böyle bir ahlaksızlık yapmayacağım," diyerek karşı çıkar. Ancak Asalkhan'ın adamları Anarkhan'ın gözlerini bağlayıp onu yere düşürür, güçsüz bırakır ve Mamahasarip'in oğlu yaklaşır. Tam o anda karanlık bir gölge görünür, Mamahasarip'in oğluna vurur ve Anarkhan'ı güvenli bir yere taşır. Daha sonra ortaya çıkar ki, Muslimakhun müdahale etmiş, Asalkhan ve yardımcısını öldürmüştü, Anarkhan'ı hem küçük düşürülmekten hem de olası zarardan kurtarmıştır. Bu olay şehirde büyük yankı uyandırır: Asalkhan ölmüştür ve Mamahasarip, olayla bağlantılı kalan diğer adamların tutuklanmasını talep eder. Pek çok kadın, gizlice, yarattığı tehlikeyi bilerek sevinçle rahatlar. Bu hareket, Muslimakhun'un koruma, kararlılık ve adaletsizliğe karşı harekete geçme cesaretini gösterir; sosyal ve hukuki sistemler masumları koruyamadığında bile harekete geçebileceğini kanıtlar.

Kamalbek

Romanda Kamalbek, dışarıdan bir derviş gibi görünür; halkın yararına kutsal mekânlara ibadet etmeye adanmış gibi davranır. Ancak bu görünüş, gerçek doğasını gizler. O, Kaşgar'da Akun'un oğludur; Akun, Kaşgar ve Afgan sponsorları arasında haberci olarak görev yapan bir Kırgız'dır ve anti-Sovyet isyancılara destek sağlar. Kamalbek kurnaz, manipülatif ve zalimdir; dini görünüşünü güven kazanmak ve kendi planlarını ilerletmek için kullanır. Zeki ve stratejik olmasına rağmen, eylemleri bencilce ve çoğu zaman zararlıdır; bu yönü, Kanybek ve Muslimakhun gibi zekâsını ahlaki inançla birleştiren karakterlerle keskin bir zıtlık oluşturur.

Kurnaz Kamalbek'in zekâsı, aldatmaca ve manipülasyonla birleşir. Kutsal görevlerine adanmış bir derviş gibi görünerek, gerçek amacını – anti-Bolşevik güçlerin koordinatörü olmayı – gizler. Tunkatar ve Jutake'nin eylemlerini izler, verimsizlik veya hatayı hızlıca tespit eder ve sonuç elde etmek için baskı yapar. Kanybek'in ezilenleri yönetme potansiyelini fark etmesi, onun stratejik düşündüğünü ve hareketsiz kalmanın sonuçlarını öngördüğünü gösterir. Kamalbek'in kurnazlığı, dini bağlılık maskesi altında isyanı yönlendirmesini sağlar; bu da onu hem tehlikeli hem de öngörülemez kılar.

Manipülatif Kamalbek, derviş kılığıyla, Karabek ve diğerlerini kendi amaçları doğrultusunda etkiler. Karabek'i onun yönergelerini takip etmeye ikna eder, oysa kendini Kaşgar ve Afgan sponsorlarının tarafsız bir habercisi olarak gösterir. Karabek'in hırslarını ve yanlış değerlendirmelerini kullanır, isyancıların nasıl hareket edeceğini kontrol eder. Kanybek Kızıl Ordu'yu yönettiğinde, kritik bir anda kimliğini ortaya çıkarır, bu bilgiyi kullanarak Karabek'i korkutur ve otoritesini gösterir. Aldatma ve bilgi kontrolü yoluyla, Kamalbek insanları ve olayları manipüle ederek gücünü sürdürür ve anti-Bolşevik gündemini ilerletir.

Hırslı Kamalbek'in eylemleri, güç ve etki arzusunu ortaya koyar. Karabek'e yardımcı olması için Rus subayı Kosolapov'u getirir ve Bolşeviklere karşı konumlarını güçlendirmeye çalışır. Ancak Karabek'in mağarada kadınlarla vakit harcadığını görünce öfkelenir, disiplin eksikliğini eleştirir ve kararlı hareket etmesini ister. Kamalbek, şehirdeki bağlantılarını, hâkimleri, soyluları ve zenginleri kullanarak olayları etkiler ve isyancıları destekler. Daha geniş jeopolitik mücadeleyi anlar; isyancılar, Bolşeviklerin güney Kırgızistan'ı ele geçirmesini engellemeyi amaçlar. Onun hırslı, strateji ve kontrol ile sıkı bir şekilde bağlıdır; yeni güce karşı direnci güçlendirmek için her fırsatı kullanır.

TEMLAR

Devrim ve Toplumsal Değişim Roman, eski yönetim biçiminden yeni düzen anlayışına geçiş sürecinin, özellikle Güney Kırgızistan'daki sıradan insanlar için ne kadar karmaşık ve zorlu olduğunu gösterir. Halkın çoğu, Bolşeviklerin hedeflerini veya vaat ettikleri değişimi anlamakta güçlük çekmiştir. Yerel liderler Aydarbek Datka, Sooronbay Bolush ve Jutake gibi figürler, Bolşevikleri din ve gelenek karşıtı olarak tanıtarak halkta korku yaratmıştır. Güçlerini kaybettikçe şiddetleri artmış; evler yakılmış,

masum insanlar öldürülmüştür. Tunkatar Mullah gibi etkili dini liderler de bu korkuyu pekiştirerek halkın şaşkın ve tedirgin olmasına neden olmuştur.

Bazı kişiler ise Kızıl Ordu adını kendi çıkarları için kullanmıştır. Karabek ve adamları köyleri terörize etmiş, tahılları yağmamış ve İslam ile Türk halkının birliği için savaştıklarını iddia etmiştir. Karabek, mağarasında dinlenmiş ve esirleri hizmetkâr olarak kullanmıştır. Annesi öldürülen ve adamları tarafından kaçırılan Berdi'nin kızı Jamal, zorunlu olarak ona hizmet etmiştir. Duygu göstermediğinde Karabek öfkelenmiş ve cezalandırmıştır. Bir başka kadın, elleriyle onu hoş etmeye çalışsa da Karabek hâlâ Kızıl Ordu'dan haber beklemiştir. Juma, gizlice Kanybek'in casusu olarak hareket etmiş, fakat bilgi getirmemiştir. Bu olaylar, köylülerin Kızıl Ordu'ya olan güvenini sarsmış ve gerçek devrimciler ile fırsatçılar arasındaki farkı ayırt etmelerini güçleştirmiştir.

Bu korku, şiddet ve belirsizlik ortamında liderlik kritik bir öneme sahiptir. Kanybek ve Akmat Mullah gibi figürler, halka gerçek toplumsal değişimin anlamını açıklayarak doğru yolu göstermiştir. Roman, devrimin yalnızca iktidarı ele geçirmek olmadığını; halkı bilinçlendirmek ve rehberlik etmek gerektiğini vurgular. Rehberlik olmadan, ezilenler için yapılan değişim bile yeni bir baskı biçimi gibi algılanabilir.

Örnek Sahne: Kızıl Ordu'nun yaklaşmasıyla köyde bir haber yayılır: Karabek, Aydarbek ve Kamalbek askerleriyle birlikte kaçmıştır. Uzun süre Kızıl Ordu'dan korkmaya alışmış köylüler, Karabek'in yaktığı evlerin yıkımıyla karşı karşıya kalmıştır. Yaşlı Turdubek sakin bir şekilde halkı korkmamaları için uyarmış ve dinlenmiştir. Turdubek, oğlu Adyl'in öldürüldüğünü ve gelini Gulaiym'in, yani Kanybek'in ilk eşi Begaiym'in dilinin kesildiğini öğrenmiştir. Chong Koychu kayıp kızını tanımış; Aziz Akhmedov Kanybek ise ilk eşine yas tutmuştur. Hemşire Natasha bazı kişilerin ölmekte olduğunu bildirmiştir. Turdubek torunlarını güvenceye almıştır. Aziz Akhmedov Kanybek onurlu cenazeler düzenleyip Esen'i köyün devrimci komitesine atayarak Sovyet yönetiminin kurulduğunu göstermiştir. Köy, derin bir yas içindedir.

Oş Şehri: Tarih ve Değişim Alanı Oş, Orta Asya'nın en eski şehirlerinden biri olarak romanda tarih ile toplumsal değişimin kesiştiği canlı bir mekân olarak tasvir edilir. Yazar, şehri gerçek bir Asya kenti olarak sunar; hareket ve sesle dolu bir ortam vardır. Pazarların uğultusu, atlı kızakların gıcirtısı ve insanların konuşmaları havayı doldurur. Çayhaneler kalabalıktır ve bazen zenginlerin mülkiyetindedir; burada halk tartışmalar yapar, günlük yaşamın nabızı tutulur. Oş'ta insanlar birbirini tanır, her yüz tanıdık gelir.



Şehir, eski sosyal düzeni de yansıtır: Zengin tüccarlar, etkili mullahlar ve eşenler, çevredeki verimli topraklarda çalışan köylüler üzerinde güç sahibidir. Zanaatkârlar ve esnaflar ise bu düzen altında mütevazı bir yaşam sürer. Aynı zamanda yeni devletin kuralları ve müdahaleleri ortaya çıkar; değişim ve gerilim hissedilir. Rus yerleşimciler şehirde yeni alanlar inşa eder, ancak çoğu zaman yerel halkla uyumsuzluk yaşarlar ve kendi alanlarını korumaya çalışırlar.

Hayat tarzları arasında belirgin bir fark vardır: Dağlarda Kırgız kadınları peçe takmaz ve giysileri yaşlarını ve sosyal statülerini gösterir. Şehirde ise Özbek ve Uygur kadınları dikkat çekmemek için peçe takar. Oş, bu yönüyle kültürlerin ve geleneklerin buluştuğu, karşılaştığı ve farklılaştığı bir mekân hâline gelir.

Pazarlar da bu çeşitliliği gösterir; örneğin Pyan Pazarı'nda Rus yerleşimciler votka satar ve adı Rusça "sarhoş" kelimesinden gelir. Pazara yakın bir hapisane vardır; mahkûmlar Sibiry'a sürgün edilmeden önce burada halkın önüne çıkarılır, bu bir uyarı ve korkutma aracıdır. Şehrin dar sokakları, acı ve korkunun izlerini taşır. Anarkhan'ın tehditlerden ve tehlikelerden kaçış mücadelesi bu ortamda yaşanır. Oş, eski ve yeni şehir olarak ikiye ayrılır. Eski şehir Türkistan geleneklerine köklüdür; yeni şehir ise Rus yerleşimciler tarafından inşa edilmiş, posta ofisi, kilise, parklar, hapisane ve Pyan Pazarı gibi yapılar içerir. Bu yönüyle Oş, geçmiş ile gelecek arasında durur; her sokağında değişim, mücadele ve korku hikâyeleri barındırır.

Örnek Sahne Oş gürültülü ve tozlu; eski ve yeni şehir birbirinden farklıydı. Pazar, Rus yerleşimcilerle doluydu. Aym hapishanenin yakınında yürürken çok sayıda memur ve asker gördü. Bir Tatar adama ne yapacaklarını sordu, ama adam bilmiyordu. Aym, bir kilise ve küçük Oş posta ofisini gördü. Köprüde durup Süleyman Dağı'na baktı. İki Rus adam eşleriyle geldi; biri onu itti ve tekmeledi. Bunlar, yerlilere karşı hoşnutsuz olan devlet memurlarıydı. Bir Özbek adam adını sordu; Aym kendini Orunbay olarak tanıttı. Adamın adı da Orunbay'dı ve ikisi de gülmüştü. Orunbay, aristokrat insanların

yerlilere karşı tiksinti duyduğunu söyledi ve ekledi: Köprünün karşısındaki park yalnızca asil Ruslara ayrılmıştı.

Türk Halklarının Kültürü ve Birliği: Roman, Rus yönetiminin Orta Asya'ya gelişi öncesinde Türk halklarının kültürel ve dilsel birliğini açık bir şekilde gösterir. Uygurlar, Özbekler ve Kırgızlar, yaşam tarzlarındaki farklılıklara, yerleşik şehir hayatı ve göçebe yaşam, rağmen birbirine yakın dilleri, gelenekleri ve düşünce biçimlerini paylaşırlar. Bu birlik sadece günlük iletişimde değil, sosyal ilişkilerde, evliliklerde ve iş birliğinde de görülür.

Örneğin, Kaşgar'da büyüyen Uygur bir kadın olan Anarkhan ile Kırgız göçebe Kanybek'in evliliği, bu yakın dil ve kültür bağı sayesinde sorunsuz bir şekilde gelişir. Aralarındaki iletişim doğal ve kesintisizdir; bu durum, farklı gruplar arasındaki karşılıklı anlayışın yaşamın doğal bir parçası olduğunu ortaya koyar. Benzer şekilde, Sibirya'da Rusça bilmeyen Kanybek, Uygur olan Muslimakhun'a çeviri için güvenir. Muslimakhun Rusçayı Uygurcaya çevirir ve Kanybek bunu rahatlıkla anlar. Bu durum, dillerin birbirine ne kadar bağlı olduğunu ve ortak bir dilsel alan işlevi gördüğünü gösterir.

Türk halkları arasında iletişim için dış bir dil gerekmezdi; kendi dilleri birliği ve iş birliğini sürdürmek için yeterliydi. Ancak Rus yönetimi ve özellikle Stalin dönemi politikalarıyla birlikte bu doğal dilsel yakınlık değişime uğradı. Alfabeler değiştirildi, kelime dağarcıkları dönüştü ve ulusal kimlikler daha katı biçimde tanımlandı. Sonuç olarak, Türk halkları arasındaki karşılıklı anlayış zayıfladı. Yönetim ve eğitim alanlarında Rusça öncelik kazandı; bu da bölgeler arası iletişim için bir araç hâline geldi. Bir yüzyıl sonra Doğu Türkistan'daki Uygurlar ile Orta Asya'daki Türk halkları birbirlerini eskisi kadar kolay anlayamaz hâle geldi. Roman, bu süreci anlatarak hem eski birliği hatırlatır hem de siyasi iktidarın dili, kimliği ve halklar arasındaki bağlantıları nasıl yeniden şekillendirebileceğini gösterir.

Örnek Sahne Muslimakhun Sibirya'dan dönüp çayhaneye geldiğinde dedikodular hızla yayıldı; insanlar onu alaya aldı. Arkadaşı Mamanazar onu çaya davet etti, ancak diğerleri alay ederek çayhaneyi terk etti. Mamanazar Özbekçe konuşurken, Muslimakhun Uygurca konuşuyordu. Oş'un dar sokaklarında yürürken iki peçeli kadın gördüler; bu kadınlar biraz aksanla Kırgızca konuşuyordu. Mamanazar, kadınlar bekar ise Muslimakhun için evlenme isteyebileceklerini söyledi. Muslimakhun Sibirya'daki hikâyelerini anlatmaya başladı. Anarkhan ve Daryakhan yürümeyi durdurup onu dinlediler. Muslimakhun, Alay'dan tanıdığı Kırgızlar olup olmadığını sordu. Anarkhan Uygurca olarak nedenini sordu. Muslimakhun, Sibirya'da sekiz yıl geçirdiğini ve bir mahkûmun ona mektup verdiğini söyledi. Anarkhan kim olduğunu sordu; Muslimakhun, mektubun Kanybek'ten geldiğini belirtti. Anarkhan ağlarken, Muslimakhun onun Anarkhan olduğunu anladı ve mektubu ona uzattı.

Dostluk Romanın merkezî temalarından biri, karakterler arasındaki güçlü sadakat ve dostluk bağlarıdır. Özellikle Kanybek ile Muslimakhun arasındaki ilişki öne çıkar. Bu bağ, sıradan bir arkadaşlıktan öte bir ilişkiyi ifade eder; güven, karşılıklı saygı ve paylaşılan zorluklar üzerine kuruludur. Muslimakhun, sadakatini sadece sözle değil, eylemleriyle de gösterir. Sibirya'dan gelen Kanybek'in mektuplarını Anarkhan'a ulaştırarak hayatı iletişimi sağlar ve bunu yaparken kişisel riskleri göze alır.

Mamahasarip'in oğlu Anarkhan'a saldırmaya çalıştığında, Muslimakhun onu korur, tehlikeli durumlardan kaçmasına yardım eder ve kıtlık ile tehlike zamanlarında Anarkhan ve oğlu Erkin'e yiyecek ve barınak sağlar. Bu sarsılmaz dostluk, Muslimakhun'un Kanybek'in askerî ve devrimci mücadelesinde sağladığı destekle daha da belirginleşir. Kanybek'in ordusuna bir bölük komutanı olarak katılması, baskıcı eski sistemi yıkma mücadelesine doğrudan katılması, sadakatin sadece kişisel bağlılıkla sınırlı olmadığını gösterir. Sadakat, aynı zamanda adalet ve ortak iyilik için bir taahhüt niteliği kazanır.

Kanybek de Sibirya'da yoldaşlarını koruyarak, hastalara yardım ederek, zor koşullarda onurunu koruyarak ve hiçbir zaman mahkûm arkadaşlarını ihanet etmeden sadakati örnekler. Bu örnekler aracılığıyla roman, sadakat ve dostluğun aktif bir güç olduğunu vurgular. Bu bağlar cesaret, fedakârlık ve ahlaki bütünlük gerektirir. Arkadaşlar arasındaki güven ve dayanışma, yalnızca kişisel bir güç kaynağı değil; aynı zamanda adaletsizliği sorgulama ve toplumsal değişimi teşvik etme gücü hâline gelir. Bireylerin zulüm altında hayatta kalmasına, kişisel ve politik mücadelelerde birbirlerini desteklemesine ve daha geniş devrimci davaya katkıda bulunmasına yardımcı olur.

Örnek sahne Aziz Akhmedov (Kanybek), ordunun iki yönlü olarak bölünmesini emretti. Birinci grup düşmanı takip edecek, ikinci grup gerektiğinde birleşmek için başka bir yoldan hareket edecekti. Keşif sırasında askerleri gözlemledi ve adamlarını kontrol için gönderdi. Bu ek güç, Oş Devrimci Askerî Konseyi tarafından, Komutan Mikhail Frunze'nin imzasıyla gönderilmişti. Aralarında, Sibirya'dan eski arkadaşı ve Kanybek'in kız kardeşi Sakaday'ın eşi Muslimakhun da bulunuyordu. İlk başta birbirlerini tanıyamadılar, ancak Muslimakhun Uygurca konuştuğunda, Kanybek kulaklarına tanıdık bir sesin ulaştığını fark etti. Bu sahne, dostluk, sadakat ve karşılıklı güvenin, hem kişisel hem de politik düzeyde nasıl hayati bir rol oynadığını gösterir.

Eski ve Yeni Nesiller – Berdi ve Temir Temir, Berdi'nin oğlu olarak yeni nesli temsil eder. Zor koşullar altında büyümüş, adaletsizliğe doğrudan tanıklık etmiş ve bu deneyimler onu devrimci fikirlerle yöneltmiştir. Çocukluğunda zenginlere hizmet ederken yaşadığı zorlukları—köpek yanında uyumak zorunda kaldığı geceleri ve küçük hatalar yüzünden maruz kaldığı şiddeti—hatırlayarak geçmişin acısını dile getirir. Bu deneyimler, onun toplumsal adaletsizliğe karşı bilinç geliştirmesine neden olur. Buna rağmen Temir, geleceğe umutla bakar; Bolşeviklerin yoksulları ve ezilenleri koruyacağına, daha adil bir düzen kuracağına inanır.

Berdi ise eski nesli temsil eder. Onun dünya görüşü geleneklere, toplumsal hiyerarşiye ve aile onuruna dayanır. Kızını yaşlı bir adamla evlendirmesi, bu eski düzeni sürdürme çabasının bir göstergesidir. Temir'in Kanybek ve Bolşevik fikirlerine yakınlık duymasına sert tepki gösterir; bu fikirleri din ve gelenek için tehdit olarak görür. Berdi için istikrar, mevcut düzen içinde hayatta kalmakla mümkündür.

Baba ile oğul arasındaki ilişki, nesiller arası çatışmayı açık biçimde yansıtır. Temir değişimi ve dönüşümü temsil ederken, Berdi sürekliliği ve geçmişe bağlılığı temsil eder. Ancak bu karşıtlığa rağmen aralarındaki bağ tamamen kopmaz. Kan bağı ve ortak yaşanmışlıklar, onları zaman zaman bir araya getirir. Örneğin, Basmacı saldırılarından sonra aç kalan Totu ve Jamal'a yardım etmeleri, insani değerlerin nesiller arası farklılıkların ötesine geçebildiğini gösterir. Bu sahnelerde Berdi'nin deneyimi ile Temir'in gelecek vizyonu kısa süreli de olsa birleşir.

Bununla birlikte, çatışma ve şiddet devam eder. Berdi'nin karısının ölümü ve kızının kaçırılması, onun öfkesini yeniden alevlendirir. Bu travmatik durum, eski değerlerle yeni gerçeklik arasındaki uyumsuzluğu daha da derinleştirir. Oğlunun karşı tarafta yer aldığını gören Berdi'nin ona ateş etmesi, bu içsel çatışmanın en sert ifadesidir. Temir ise daha sakin ve bilinçli bir tutum sergileyerek yeni neslin ahlaki duruşunu temsil eder.

Örnek sahne Berdi, Karabek'in mağara kampına öfke ve yas içinde gelir. Karısı Totu'nun öldürüldüğünü ve kızı Jamal'ın kaçırıldığını söyleyerek bu olaylardan Kızıl Ordu'yu sorumlu tutar. Karabek ona neden kendi oğlu Temir'e ateş ettiğini sorar; Berdi bunun bir ceza olduğunu ifade eder. Karabek sakin ve yumuşak bir tavırla konuşarak Berdi'yi yatıştırır ve güvenini kazanır. Tam bu sırada Jamal ortaya çıkar ve kaçırıldığını, Karabek tarafından saldırıya uğradığını anlatır. Ancak Berdi, Karabek'e olan güveni nedeniyle kızına inanmaz. Umutsuzluk içinde Jamal kendini kayadan aşağı bırakır. Berdi hemen yanına koşar, onu kucağına alır ve derin bir acı içinde ağlar.

Basmacı Hareketi (Bölgesel İç Savaş) *Kanybek* romanında Basmacı hareketine karşı mücadele, erken Sovyet döneminde Orta Asya'daki genel tarihsel çalkantıları yansıtan temel çatışma hatlarından birini oluşturur. Basmacılar, Rus İç Savaşı sırasında ortaya çıkan ve 1920'ler boyunca devam eden Sovyet karşıtı bir direniş hareketiydi. Bu hareket; yerel liderler, aşiret savaşçıları ve eski elitlerden oluşan çeşitli grupları kapsıyor, Bolşevik yönetimine karşı çıkarak geleneksel yaşam biçimlerini korumayı ya da Türkistan'da özerklik sağlamayı amaçlıyordu.

Roman, bu çatışmayı bir tür bölgesel iç savaş olarak sunar; burada yerel halk, Sovyet iktidarını destekleyenlerle Sovyet karşıtı gruplara katılanlar arasında bölünmüştür. Tarihsel olarak Basmacı hareketi birlik içinde değildi; kendi bölgelerinde faaliyet gösteren ve farklı stratejiler izleyen korbaşılar (yerel komutanlar) tarafından yönetilen dağınık güçlerden oluşuyordu.

Bu bağlamda Kanybek, yeni Sovyet düzeninin temsilcisi olarak ortaya çıkar. Yerel savaşçıları örgütler ve daha sonra Kızıl Ordu'ya katılan bir grup oluşturur. Bu dönüşüm, yerel halkın bir kısmının Sovyetlerle ittifak kurarak Kırgızistan'da ve genel olarak Orta Asya'da Sovyet iktidarının pekişmesine katkıda bulunduğu daha geniş tarihsel süreci yansıtır.

Örnek sahne Romanda dikkat çekici bir örnek, Kanybek ile Basmacı lideri ve Aydarbek datkanın oğlu olan Karabek korbaşı arasındaki çatışmadır. Alay bölgesinde Karabek, Sovyet iktidarına direnen geleneksel otoriteyi temsil eder; yalnızca yerel destekle değil, aynı zamanda Kaşgar ve Afganistan'dan gelen dış yardımlarla da güç kazanır. Bu bölümde ayrıca İstanbul'da eğitim görmüş, zeki ve stratejik bir aracı olan Kamalbek tanıtılır. Kamalbek, yerel isyancılar ile dış destekçiler arasında bağlantı kurarak çatışmanın bölgesel sınırları aşan niteliğini gösterir. Çatışma Oş'ta zirveye ulaşır: Karabek kısa süreliğine Sovyet güçlerini yener, ancak bir hafta içinde Kızıl Ordu'nun yeniden toparlanmasıyla yenilir. Bu hızlı değişim, iç savaşın istikrarsız doğasını ve Sovyet askeri örgütlenmesinin dağınık direniş üzerindeki üstünlüğünü açıkça ortaya koyar.